APSTIPRINĀTS
Biedrības „Latvijas Transportlīdzekļu apdrošinātāju birojs”
biedru sapulces 2011. gada 25.marta sēdē (protokols Nr. 2)

Ar biedru sapulces
2012.gada 23.maija sēdē (protokols Nr.5),
2013.gada 28.marta sēdē (protokols Nr.1),
2013.gada 20.decembra sēdē (protokols Nr.5),
2014.gada 28.marta sēdē (protokols Nr.2),
2014.gada 10.oktobra sēdē (protokols Nr.4) un
2015.gada 27.marta sēdē (protokols Nr.2)
apstiprinātajiem grozījumiem

Transportlīdzekļu apdrošinātāju biroja metodika „Ceļu satiksmes negadījumā personai nodarīto zaudējumu atlīdzināšana”

Izdota saskaņā ar Sauszemes
transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās
atbildības obligātās apdrošināšanas likuma
18.pantu, 19.panta pirmo un otro daļu
un 24.panta pirmo un otro daļu

Rīga

2011

Saturs

IEVADS 3

1. NORMATĪVAIS REGULĒJUMS UN APDROŠINĀTĀJA ATBILDĪBAS LIMITI 4

2. CSNg PERSONAI NODARĪTIE MATERIĀLIE ZAUDĒJUMI 6

2.1. Zaudējumu veidi: 6

2.1.1. ārstēšana 6

2.1.2. pārejoša darbnespēja 11

2.1.3. darbspēju zaudējums 12

2.1.4. nāve 12

2.2. Papildus norādījumi materiālo zaudējumu aprēķināšanai: 12

2.2.1. vidējās izpeļņas aprēķināšana 12

2.2.2. minimālās darba algas izmaiņas 13

2.2.3. valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu objekta minimālais un maksimālais apmērspašnodarbinātajiem 14

2.2.4. valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu likmes pašnodarbinātajām personām 18

2.2.5. patēriņa cenu indekss 21

3. CSNg PERSONAI NODARĪTIE NEMATERIĀLIE ZAUDĒJUMI 22

3.1. CSNg personai nodarītie nemateriālie zaudējumi sakarā ar cietušās personas fizisku traumu 23

3.2. CSNg personai nodarītie nemateriālie zaudējumi sakarā ar cietušās personas sakropļojumu, invaliditāti 26

3.3. CSNg personai nodarītie nemateriālie zaudējumi sakarā ar apgādnieka, apgādājamā vai laulātā nāvi 26

3.4. CSNg personai nodarītie nemateriālie zaudējumi sakarā ar apgādnieka, apgādājamā vai laulātā 1.grupas invaliditāti 27

4. VALSTS BUDŽETA UN PAŠVALDĪBU BUDŽETU IZDEVUMU ATLĪDZINĀŠANA 27

4.1.Valsts budžeta un pašvaldību budžetu izdevumu atlīdzināšanas apmēri 27

5. ATBILDĪBAS PAKĀPES NOTEIKŠANAS KĀRTĪBA CSNg CIETUŠAJĀM PERSONĀM 30

6. LTAB ATLĪDZĪBU LIETU ADMINISTRĒŠANA 35

7. PIEMĒRI APDROŠINĀŠANAS ATLĪDZĪBAS APRĒĶINĀŠANAI (1.- 10.pielikums) 35

Vispārīga informācija par transporta traumām (11.pielikums) 36

IEVADS

Transportlīdzekļu apdrošinātāju biroja (turpmāk – LTAB) metodika „Ceļu satiksmes negadījumā personai nodarīto zaudējumu atlīdzināšana" (turpmāk – metodika) sniedz metodiskus norādījumus, kā aprēķināt ceļu satiksmes negadījumā (turpmāk – CSNg) cietušajai personai nodarītos materiālos un nemateriālos zaudējumus un kā atlīdzināt valsts un pašvaldību budžeta izdevumus.

Metodika sastāv no 7 daļām:

1) normatīvais regulējums un apdrošinātāja atbildības limiti;
2) CSNg personai nodarītie materiālie zaudējumi;
3) CSNg personai nodarītie nemateriālie zaudējumi;
4) valsts budžeta un pašvaldību budžetu izdevumu atlīdzināšana;
5) atbildības pakāpes noteikšanas kārtība CSNg cietušajām personām;
6) LTAB atlīdzību lietu administrēšana;
7) piemēri apdrošināšanas atlīdzības aprēķināšanai.

(Ar biedru sapulces 2013.gada 28.marta sēdē apstiprinātajiem grozījumiem (protokols Nr.1))

Metodikā ir iekļauta atsevišķa daļa - ATBILDĪBAS PAKĀPES NOTEIKŠANAS KĀRTĪBA CSNg CIETUŠAJĀM PERSONĀM, kurā ir sniegti metodiski norādījumi, kā apdrošinātājam vai LTAB izvērtēt CSNg iesaistīto personu atbildības pakāpi par papildu miesas bojājumu/saslimšanu rašanos un līdz ar to arī zaudējumu apmēra palielināšanos.

Metodiku izmanto LTAB un sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātajai apdrošināšanai licencēto apdrošināšanas sabiedrību (turpmāk – apdrošinātāji) pārstāvji, aprēķinot CSNg personai nodarītos zaudējumus, kā arī atlīdzinot valsts un pašvaldību budžeta izdevumus saskaņā ar spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem.

Metodika stājas spēkā ar 2011.gada 1.aprīli.

1. NORMATĪVAIS REGULĒJUMS UN APDROŠINĀTĀJA ATBILDĪBAS LIMITI

CSNg personai nodarīto zaudējumu apmēru un aprēķināšanas kārtību regulē Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas likums (Latvijas Vēstnesis, 2004, 65.nr.) (turpmāk – Likums) un tam pakārtotie normatīvie akti.

Likuma 1.panta 2.punkts paredz, ka apdrošināšanas gadījums ir CSNg, kuram iestājoties paredzēta apdrošināšanas atlīdzības izmaksa. Tas nozīmē, ka par pamatu apdrošināšanas atlīdzības aprēķināšanai jāņem CSNg diena un visi uz šo dienu spēkā esošie normatīvie akti.

Likuma 1.panta 8.punkts nosaka, ka cietusī persona ir fiziskā persona, kurai CSNg nodarīts veselības kaitējums, izņemot CSNg zaudējumu nodarījušā transportlīdzekļa vadītāju.

CSNg personai nodarīto zaudējumu atlīdzība izmaksājama, ja CSNg cietusī persona atbilstoši Ministru kabineta 2010.gada 26.janvāra noteikumiem Nr.75 „Ceļu satiksmes negadījumu, tajos cietušo un bojā gājušo personu reģistrācijas un uzskaites noteikumi" norādīta CSNg reģistrā kā cietusī persona.

(Ar biedru sapulces 2014.gada 10.oktobra sēdē apstiprinātajiem grozījumiem (protokols Nr.4))

Likuma 18.pants paredz, ka, iestājoties apdrošināšanas gadījumam, apdrošinātājs, kurš apdrošinājis zaudējumu nodarījušā transportlīdzekļa īpašnieka civiltiesisko atbildību, vai LTAB, ja apdrošināšanas atlīdzība izmaksājama no Garantijas fonda, saskaņā ar apdrošinātāja atbildības limitu atlīdzina Likumā noteiktajā kārtībā novērtētos zaudējumus, kas CSNg nodarīti trešajai personai.

Likuma 19.pants paredz, ka –

1. CSNg personai nodarītie materiālie zaudējumi ir zaudējumi sakarā ar cietušās personas:
   1) ārstēšanu;
   2) pārejošu darbnespēju;
   3) darbspēju zaudējumu;
   4) nāvi.

2. CSNg personai nodarītie nemateriālie zaudējumi ir zaudējumi, kas saistīti ar sāpēm un garīgām ciešanām sakarā ar:
   1) cietušās personas fizisku traumu;
   2) cietušās personas sakropļojumu, invaliditāti;
   3) apgādnieka, apgādājamā vai laulātā nāvi;
   4) apgādnieka, apgādājamā vai laulātā 1.grupas invaliditāti.

Likuma 20., 21., 22., un 23. pants paskaidro katru no Likuma 19.panta pirmajā daļā minētajiem materiālajiem zaudējumiem un līdz ar to arī no tiem izrietošos nemateriālos zaudējumus.

Likuma 24.pants regulē izdevumu atlīdzināšanu valsts budžetā un pašvaldību budžetos.

Saskaņā ar Likuma 31.panta pirmo daļu apdrošinātājs izvērtē un nosaka katras CSNg iesaistītās personas atbildību par nodarītajiem zaudējumiem, ņemot vērā:

1) Likuma 31.panta sesto daļu, kas nosaka, ja CSNg zaudējumu nodarījusi viena persona, bet par zaudējumu nodarīšanu vai to apmēra palielināšanu ir atbildīgas arī citas CSNg iesaistītās personas, zaudējumus atlīdzina, ņemot vērā CSNg iesaistīto personu atbildības pakāpi;
2) Likuma 31.panta astoto daļu, kas paredz, ja CSNg cietis gājējs, velosipēdists vai cits ceļu satiksmes dalībnieks, kurš nav izmantojis transportlīdzekli un kura darbībā nav konstatēti Ceļu satiksmes noteikumu (turpmāk – CSN) pārkāpumi, kas būtu cēloņsakarībā ar CSNg nodarīto zaudējumu un, ja CSNg iesaistītā transportlīdzekļa vadītāja vaina nav pierādāma, apdrošināšanas atlīdzību izmaksā LTAB.
(Ar biedru sapulces 2015.gada 27.marta sēdē apstiprinātajiem grozījumiem (protokols Nr.2))

Likuma 38.pants nosaka apdrošināšanas atlīdzības pieprasīšanas kārtību un minētā panta ceturtā daļa paredz, ka personai, kura pretendē saņemt apdrošināšanas atlīdzību par nodarīto veselības kaitējumu, tiesības celt prasību pret apdrošinātāju vai LTAB izbeidzas, ja tās nav pieteiktas triju gadu laikā no apdrošināšanas gadījuma iestāšanās.

Sadarbību ar Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūru (turpmāk – VSAA) un ārstniecības iestādēm regulē Likuma 54.pants.

APDROŠINĀTĀJA ATBILDĪBAS LIMITS

Zaudējumu veids	No 01.09.1997.[1]	No 27.02.1999.[1]	No 01.01.2001.[1]	No 01.05.2004.[2]	No 01.11.2007.[3]	No 01.12.2009.[3]	No 01.06.2012.[4, 5]
Ārstēšana un pārejoša darbnespēja	Līdz 2845,74 EUR (2000,00Ls)	Līdz 5691,49 EUR (4000,00 Ls)	Līdz 14228,72 EUR (10000,00 Ls)	Personai nodarīto zaudējumu atlīdzināšanai līdz **355717,95 euro** (**250 000 latu**) (par katru cietušo personu)	Personai nodarīto zaudējumu atlīdzināšanai **līdz 350 000 euro** (katrai cietušajai personai), **bet par CSNg nepārsniedzot 2 500 000 euro**	Personai nodarīto zaudējumu atlīdzināšanai **līdz 2 500 000 euro** (neatkarīgi no cietušo personu skaita)	Personai nodarīto zaudējumu atlīdzināšanai **līdz 5 000 000 euro** (neatkarīgi no cietušo personu skaita)
Paliekošs darbspēju zudums	Līdz 569,15 EUR (400,00 Ls) (gadā)	Līdz 1138,30 EUR (800,00 Ls) (gadā)	1422,87 EUR (1000,00 Ls) (gadā)				
Apdrošināšanas atlīdzība sakarā ar apgādnieka nāvi	Līdz 569,15 EUR (400,00 Ls) (gadā)	Līdz 1138,30 EUR (800,00 Ls) (gadā)	1422,87 EUR (1000,00 Ls) (gadā)				
Apbedīšanas izdevumi	569,15 EUR (400,00 Ls)	569,15 EUR (400,00 Ls)	569,15 EUR (400,00 Ls)				
Nemateriālie zaudējumi	–	–	–				
Valsts budžeta un pašvaldību budžetu izdevumu atlīdzināšana	–	–	–				

[1]spēku zaudējušais Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas likums (Publicēts: LR Saeimas un Ministru kabineta ziņotājs, 1997, 8.nr., 2000, 3.nr.)
[2] 2004.gada 1.maija Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas likuma 15.pants (Publicēts: Vēstnesis, 27.04.2004, nr. 65)

[3] 2004.gada 1.maija Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas likuma pārejas noteikumu 13.punkts (Publicēts: Vēstnesis, 27.04.2004, nr. 65)
[4] 2007.gada 27.septembra likuma „Grozījumi Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas likumā" 12.pants (Publicēts: Vēstnesis, 18.10.2007, nr. 168)

[5] 2013.gada 19.septembra likuma „Grozījumi Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas likumā" redakcijā, kas spēkā no 01.01.2014. (Publicēts: Vēstnesis, 04.10.2013., nr. 194)

(Ar biedru sapulces 2013.gada 20.decembra sēdē apstiprinātajiem grozījumiem (protokols Nr.5))

Apdrošināšanas atlīdzības apmēru un aprēķināšanas kārtību par CSNg personai nodarītajiem zaudējumiem, kā arī valsts budžeta un pašvaldību budžetu izdevumu atlīdzināšanas apmēru nosaka šādi Ministru kabineta noteikumi:

1) Ministru kabineta 2004.gada 14.decembra noteikumi Nr.1008 „Noteikumi par apdrošināšanas atlīdzības apmēru un aprēķināšanas kārtību par personai nodarītajiem materiālajiem zaudējumiem" (turpmāk – Noteikumi Nr.1008) – piemērojami ar 2004.gada 18.decembri,
2) Ministru kabineta 2005.gada 17.maija noteikumi Nr.331 „Noteikumi par apdrošināšanas atlīdzības apmēru un aprēķināšanas kārtību par personai nodarītajiem nemateriālajiem zaudējumiem" (turpmāk – Noteikumi Nr.331) – piemērojami ar 2005.gada 1.maiju, zaudē spēku ar 2014.gada 11.jūliju,
3) Ministru kabineta 2006.gada 31.janvāra noteikumi Nr.92 „Noteikumi par valsts budžeta un pašvaldību budžetu izdevumu atlīdzināšanas apmēru un kārtību, nodrošinot ārstēšanu, rehabilitāciju, tehniskos palīglīdzekļus un pensiju un pabalstu izmaksas" (turpmāk – Noteikumi Nr.92) – piemērojami ar 2005.gada 1.janvāri,
4) Ministru kabineta 2014.gada 17.jūnija noteikumi Nr. 340 „Noteikumi par apdrošināšanas atlīdzības apmēru un aprēķināšanas kārtību par personai nodarītajiem nemateriālajiem zaudējumiem" (turpmāk – Noteikumi Nr.340) – spēkā ar 2014.gada 11.jūliju.

(Ar biedru sapulces 2014.gada 10.oktobra sēdē apstiprinātajiem grozījumiem (protokols Nr.4))

2. CSNg PERSONAI NODARĪTIE MATERIĀLIE ZAUDĒJUMI

(Likuma 19.panta pirmā daļa)

Apdrošinātājs vai LTAB izskata apdrošināšanas atlīdzības pieprasītāja rakstisku iesniegumu par CSNg personai nodarītajiem materiālajiem zaudējumiem, ja tas iesniegts triju gadu laikā no apdrošināšanas gadījuma iestāšanās brīža (Likuma 38.panta ceturtā daļa un Noteikumu Nr.1008 3.punkts).

2.1. Zaudējumu veidi:

2.1.1. ārstēšana (Likuma 20.pants)

Definīcijas:

1) **ārstniecības iestādes** – ārstu prakses, valsts un pašvaldību iestādes, saimnieciskās darbības veicēji un komercsabiedrības, kas reģistrētas ārstniecības iestāžu reģistrā, atbilst normatīvajos aktos noteiktajām obligātajām prasībām ārstniecības iestādēm un to struktūrvienībām un nodrošina ārstniecības pakalpojumus (Ārstniecības likuma 1.panta 3.punkts);
   (Ar biedru sapulces 2014.gada 10.oktobra sēdē apstiprinātajiem grozījumiem (protokols Nr.4))

2) **ārstniecības līdzekļi** ir zāles un medicīniskās ierīces (Farmācijas likuma 1.panta 1.punkts);
3) **ārstnieciskais uzturs** jeb diētas terapija ir ārstēšanas metode, kuras pamatā ir uztura ārstnieciskā un profilaktiska iedarbība uz organismu; kompleksās terapijas obligāta sastāvdaļa;
4) **uztura bagātinātāji** ir koncentrētas uzturvielas (vitamīni un minerālvielas) vai citas vielas, kurām ir uzturvērtība vai fizioloģiska ietekme, atsevišķi vai kombinācijās, un tos izplata un realizē devās - kapsulās, pastilās, tabletēs, dražejās un citos veidos, pulvera maisiņos, ampulās un citā iesaiņojumā, kas paredzēts lietošanai mazos un nomērītos daudzumos (skatīt Pārtikas un veterinārā dienesta reģistrā "Uztura bagātinātāju reģistrs");
5) **tehniskie palīglīdzekļi** ir aprīkojums vai tehniskās sistēmas, kas novērš, kompensē, atvieglo vai neitralizē funkcijas pazeminājumu vai invaliditāti (Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 1.panta 26.punkts);
6) **protēzes** ir konkrētajai personai atbilstoši medicīniskajām indikācijām izgatavoti izstrādājumi, kas funkcionāli, mehāniski vai kosmētiski kompensē anatomisko defektu;
   (Ar biedru sapulces 2013.gada 28.marta sēdē apstiprinātajiem grozījumiem (protokols Nr.1))
7) **ortozes** ir izstrādājumi, kas izgatavoti no mīksta vai cieta materiāla un kas nostiprina vienu vai vairākas ķermeņa daļas nekustīgā pozīcijā vai atbilstoši attiecīgo izstrādājumu konstrukcijai - kustīgā pozīcijā, vai veic mīksto audu fiksāciju un kompresiju;
   (Ar biedru sapulces 2013.gada 28.marta sēdē apstiprinātajiem grozījumiem (protokols Nr.1))
8) **medicīniskās ierīces** ir visi instrumenti, aparāti, ierīces, programmatūra, materiāli vai citi priekšmeti, kurus lieto atsevišķi vai kopā ar citām ierīcēm, tostarp kopā ar programmatūru, ko tās ražotājs paredzējis izmantošanai ārstniecībā, lai diagnosticētu, novērstu, novērotu un ārstētu slimības vai atvieglotu to norises gaitu, diagnosticētu, novērotu, ārstētu, atvieglotu vai kompensētu traumas vai fiziskus trūkumus, pētītu, aizstātu vai mainītu cilvēka anatomiju vai fizioloģiskos procesus, kontrolētu apaugļošanos, un kuri paredzēto pamatiedarbību uz cilvēka ķermeņa virsmu vai cilvēka ķermenī nepanāk ar farmakoloģiskiem, imunoloģiskiem un metaboliskiem līdzekļiem, bet ar šādiem līdzekļiem var palīdzēt nodrošināt medicīniskās ierīces darbību (Ārstniecības likuma 1.panta 21.punkts).
   (Ar biedru sapulces 2014.gada 10.oktobra sēdē apstiprinātajiem grozījumiem (protokols Nr.4))

Lai noteiktu zaudējumu apmēru un aprēķinātu apdrošināšanas atlīdzību sakarā ar cietušās personas ārstēšanu, iesniegumam jābūt pievienotiem Noteikumu Nr.1008 4.punktā un Likuma 38.panta otrajā daļā minētajiem dokumentiem.
(Ar biedru sapulces 2015.gada 27.marta sēdē apstiprinātajiem grozījumiem (protokols Nr.2))

Apdrošināšanas atlīdzības aprēķināšanas kārtība noteikta Noteikumu Nr.1008 11.-14.punktā.

Apdrošināšanas atlīdzības aprēķina piemērs norādīts metodikas 1.pielikumā.

Cietušās personas nogādāšana un ievietošana ārstniecības iestādē un medicīniskās rehabilitācijas iestādē

Tiek atlīdzināti izdevumi par cietušās personas nogādāšanu un ievietošanu ārstniecības iestādē ar neatliekamo medicīnisko palīdzību, kā arī izdevumi par CSNg cietušās personas nogādāšanu ārstniecības iestādē ar jebkuru citu transportlīdzekli.

Aprēķinot personai nodarītos materiālos zaudējumus, jāievēro, ka zaudējumi, kas radušies, veicot nepieciešamos CSNg cietušās personas glābšanas darbus, kā arī zaudējumi sakarā ar cietušās personas nogādāšanai ārstniecības iestādē izmantotā transportlīdzekļa bojājumu vai šā transportlīdzekļa salona notraipīšanu netiek pieskaitīti pie personai nodarītiem zaudējumiem Likuma izpratnē, bet ir mantai nodarītie zaudējumi, kurus atlīdzina saskaņā ar Likuma 25.panta 4.un 5.punktu.

Par glābšanu Likuma izpratnē nav uzskatāma CSNg cietušās personas nogādāšana un ievietošana ārstniecības iestādē.

Cietušās personas uzturēšana, diagnostika, ārstēšana un rehabilitācija ārstniecības un medicīniskās rehabilitācijas iestādē

Līdz 2013.gada 31.decembrim cietušās personas ārstēšanās ārstniecības iestādē notika saskaņā ar Ministru kabineta 2006.gada 19.decembra noteikumiem Nr.1046 „Veselības aprūpes organizēšanas un finansēšanas kārtība", kas zaudējuši spēku sākot ar 2014.gada 1.janvāri. Sākot ar 2014.gada 1.janvāri piemērojami Ministru kabineta 2013.gada 17.decembra noteikumi Nr.1529 „Veselības aprūpes organizēšanas un finansēšanas kārtība" (turpmāk tekstā – Noteikumi Nr.1529).
(Ar biedru sapulces 2014.gada 10.oktobra sēdē apstiprinātajiem grozījumiem (protokols Nr.4))

Zaudējumi sakarā ar cietušās personas uzturēšanu, diagnostiku, ārstēšanu un rehabilitāciju tiek atlīdzināti atbilstoši iesniegto medicīnisko dokumentu un izdevumus (materiālos zaudējumus) apliecinošo dokumentu (kvītis, EKA čeki, rēķini u.c.) oriģināliem.
(Ar biedru sapulces 2013.gada 28.marta sēdē apstiprinātajiem grozījumiem (protokols Nr.1))

Zaudējumus apliecinošajiem dokumentiem jābūt noformētiem atbilstoši Noteikumu Nr.1008 2.2.punktā noteiktajām prasībām.

Iesniegtos dokumentus apdrošinātājs vai LTAB pārbauda un salīdzina saskaņā ar Noteikumu Nr.1008 12.punktu.

Ja cietušajai personai, lai turpinātu ārstēšanos, nepieciešami medicīniskie pakalpojumi, kuri tiek noteikti saskaņā ar Noteikumiem Nr.1529, bet cietušās personas veselības stāvokļa dēļ medicīniskais pakalpojums ir nepieciešams agrāk, apdrošinātājs vai LTAB var veikt šī pakalpojuma apmaksu cietušajai personai vai ārstniecības iestādei, negaidot valsts apmaksātu veselības aprūpes pakalpojumu rindu.
Šādos gadījumos nepieciešams:

1) cietušās personas iesniegums ar lūgumu apmaksāt medicīniskos pakalpojumus,
2) ģimenes ārsta vai speciālista nosūtījums (noformēts atbilstoši Noteikumu Nr.1529 100. un 114.punktā minētajām prasībām).

(Ar biedru sapulces 2013.gada 28.marta sēdē (protokols Nr.1), 2014.gada 10.oktobra sēdē (protokols Nr.4) un 2015.gada 27.marta sēdē apstiprinātajiem grozījumiem (protokols Nr.2))

Apdrošinātājam vai LTAB jālūdz iesniegt cietušajai personai dokumentus ne vēlāk kā 30 darba dienas pirms plānoto medicīnisko pakalpojumu saņemšanas. Pēc iesniegto dokumentu saņemšanas apdrošinātājs vai LTAB tos izvērtē un pieņem lēmumu par medicīnisko pakalpojumu apmaksu cietušajai personai vai ārstniecības iestādei, par to rakstiski paziņojot cietušajai

personai, kā arī aizpildot metodikas 2.pielikumā pievienoto Ārstēšanās/rehabilitācijas kursa saskaņojuma veidlapu, ja tiek pieņemts lēmums par medicīnisko pakalpojumu apmaksu ārstniecības iestādei.

(Ar biedru sapulces 2013.gada 28.marta sēdē (protokols Nr.1) un 2015.gada 27.marta sēdē apstiprinātajiem grozījumiem (protokols Nr.2))

Izdevumi par paaugstināta līmeņa pakalpojumiem un netradicionālajām ārstēšanas metodēm tiek atlīdzināti saskaņā ar Noteikumu Nr.1008 14.punktu.

Izlemjot jautājumu par apdrošināšanas atlīdzības izmaksu, apdrošinātājs, kas sedz izdevumus, vai LTAB ir tiesīgs rīkoties saskaņā ar Likuma 54.panta otro daļu un Pacientu tiesību likuma 10.pantu, t.i., apdrošinātājs vai LTAB ir tiesīgs rakstveidā pieprasīt informāciju par pacientu ārstniecības vai medicīniskās rehabilitācijas iestādei.

Cietušās personas medicīnas aprūpe un kopšana mājas apstākļos

(Ar biedru sapulces 2014.gada 10.oktobra sēdē apstiprinātajiem grozījumiem (protokols Nr.4))

Veselības aprūpes organizēšana mājās ir noteikta Noteikumu Nr.1529 IV. daļā.

Medicīnisko aprūpi mājās pacienti var saņemt, ja:

1) personai ir hroniska saslimšana un pārvietošanās traucējumi, kuru dēļ persona nespēj ierasties ārstniecības iestādē;
2) persona ir izrakstīta no stacionārās ārstniecības iestādes vai no dienas stacionāra pēc ķirurģiskas iejaukšanās;
3) personai ar diagnozi I60, I61, I63, I64 vai I69 (*diagnozes koda atšifrējumu skatīt klasifikatorā SSK10*) nepieciešami medicīniskās rehabilitācijas pakalpojumi un to sniegšana uzsākta sešu mēnešu laikā pēc saslimšanas;
4) medicīniskās rehabilitācijas pakalpojumi nepieciešami bērniem, kuri atrodas valsts sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Bērnu klīniskā universitātes slimnīca" paliatīvās aprūpes kabineta uzskaitē.

Veselības aprūpe mājās ietver šādus pakalpojumus:

1) medikamentu ievadīšanu;

2) ādas bojājuma aprūpi;

3) mākslīgās atveres (stomas) aprūpi, tai skaitā pacienta un viņa tuvinieku izglītošanu un apmācību par mākslīgās atveres (stomas) aprūpi, kuru Nacionālais veselības dienests (turpmāk – NVD) vienai personai apmaksā ne vairāk kā piecas reizes, izņemot traheostomas, gastrostomas, nefrostomas, cistostomas aprūpi, kuru NVD apmaksā atbilstoši faktiski sniegto pakalpojumu skaitam;

4) enterālu barošanu caur zondi;

5) rehabilitācijas pakalpojumus personām ar diagnozēm I60, I61, I63, I64, I69 un bērniem, kas atrodas valsts sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Bērnu klīniskā universitātes slimnīca" paliatīvās aprūpes kabineta uzskaitē;

6) ilgstošo plaušu mākslīgo ventilāciju.

Veselības aprūpes pakalpojumus mājās persona saņem, ievērojot šādus nosacījumus:

1) ar ģimenes ārsta nosūtījumu vai nosūtījumu pēc izrakstīšanās no stacionārās ārstniecības iestādes vai dienas stacionāra medikamentu ievadīšanu, ādas bojājumu aprūpi, mākslīgās atveres (stomas) aprūpi, tai skaitā pacienta un viņa tuvinieku izglītošanu un apmācību par mākslīgās atveres (stomas) aprūpi, enterālu barošanu caur zondi un ilgstošo plaušu mākslīgo ventilāciju.

Nosūtījumā norādīta šāda informācija:
a) diagnoze, kuras dēļ nepieciešama veselības aprūpe mājās;
b) diagnoze, kuras dēļ ir pārvietošanās traucējumi;
c) ārstējošā ārsta norādījumi veselības aprūpei mājās, tai skaitā medikamentu lietošanai;
d) laikposms, kurā jānodrošina veselības aprūpe mājās.

2) ar rehabilitologa vai fizikālās un rehabilitācijas medicīnas ārsta nosūtījumu, kas izsniegts Noteikumu 1059 VII nodaļā minētajā kārtībā un kam pievienots Noteikumu Nr.1529 150. un 151. punktā minētajā kārtībā izstrādāts medicīniskās rehabilitācijas plāns, vai ar ģimenes ārsta nosūtījumu, kam pievienots medicīniskās rehabilitācijas plāns, kas satur Noteikumu Nr. 1529 151.punktā minēto informāciju, ja ģimenes ārsts ir apguvis zināšanas par funkcionālo ierobežojumu novērtēšanu un to mazināšanas vai novēršanas iespējām, rehabilitācijas pakalpojumus pacientiem ar diagnozēm I60, I61, I63, I64, I69 un bērniem, kas atrodas valsts sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Bērnu klīniskā universitātes slimnīca" paliatīvās aprūpes kabineta uzskaitē.

Ja persona saņem veselības aprūpes pakalpojumus mājās, ārsts var papildus nozīmēt izmeklējumus un izmeklējuma rezultātā iegūto materiālu nogādāšanu laboratorijā, vitālo rādītāju kontroli, pacienta un viņa tuvinieku izglītošanu un apmācību par veselības veicināšanas pasākumiem un pacienta aprūpi, klizmas veikšanu.

Personai ar hronisku slimību un pārvietošanās traucējumiem veselības aprūpe mājās tiek nodrošināta līdz 30 kalendāra dienām, izņemot ilgstošu plaušu mākslīgo ventilāciju. Ja veselības aprūpes pakalpojumus mājās ir nepieciešams saņemt ilgāk, divu darbdienu laikā pirms minētā termiņa beigām ģimenes ārsts apmeklē personu un sniedz attiecīgā pakalpojuma sniedzējam atzinumu par veselības aprūpes pakalpojumu mājās sniegšanas pārtraukšanu vai turpināšanu.

Personai, kurai nepieciešami medicīniskās rehabilitācijas pakalpojumi, veselības aprūpes pakalpojumus mājās sniedz līdz laikam, kas norādīts medicīniskās rehabilitācijas plānā, bet ne ilgāk par 60 kalendāra dienām. Ja veselības aprūpes pakalpojumi mājās ir nepieciešami ilgāk, divu darbdienu laikā pirms minētā termiņa beigām rehabilitologs vai fizikālās un rehabilitācijas medicīnas ārsts apmeklē personu un sniedz attiecīgā pakalpojuma sniedzējam atzinumu par veselības aprūpes pakalpojumu mājās sniegšanas pārtraukšanu vai turpināšanu.

Savukārt, pēc izrakstīšanās no stacionārās ārstniecības iestādes vai dienas stacionāra sakarā ar ķirurģisku iejaukšanos, veselības aprūpes pakalpojumu sniegšanas ilgums mājās ir līdz 10 kalendāra dienām. Ja veselības aprūpes pakalpojumi mājās ir nepieciešami ilgāk, ģimenes ārsts pēc attiecīgā pakalpojuma sniedzēja lūguma apmeklē attiecīgo personu un sniedz atzinumu par mājās sniedzamo veselības aprūpes pakalpojumu pārtraukšanu vai turpināšanu.

Veselības aprūpes pakalpojumus mājās sniedz sertificēta māsa vai ārsta palīgs (feldšeris), bet šajā sadaļā norādītos rehabilitācijas pakalpojumus – sertificēts fizioterapeits vai fizioterapeita asistents, ergoterapeits vai audiologopēds. Veselības aprūpes pakalpojumus mājās sniedz tikai norādītās personas, kuras strādā ārstniecības iestādē, kas noslēgusi ar NVD līgumu par veselības aprūpes pakalpojumu mājās sniegšanu un apmaksu.

Cietušās personas kopšanu mājas apstākļos var veikt arī jebkura fiziska persona, ar kuru cietušajai personai vai tās likumīgajam pārstāvim ir noslēgta rakstiska vienošanās par sniegto pakalpojumu veidu, termiņu un apmaksu.

Apdrošinātājs vai LTAB var atlīdzināt zaudējumus, kas saistīti ar cietušās personas kopšanu pansionātā, ja tā ir cēloniskā sakarā ar CSNg rezultātā gūtajām traumām un ir dokumentāli apliecināta.

Zaudējumi par cietušās personas medicīnisko aprūpi un kopšanu mājas vai pansionāta apstākļos tiek atlīdzināti atbilstoši iesniegtajai medicīniskajai dokumentācijai un maksājumus apliecinošajiem dokumentiem.

Tehnisko palīglīdzekļu iegāde un noma

Kārtība, kādā personas saņem tehniskos palīglīdzekļus, un tehnisko palīglīdzekļu aprites nosacījumi ir noteikti LR Ministru kabineta 2009.gada 15.decembra noteikumos Nr.1474 „Tehnisko palīglīdzekļu noteikumi".

Zaudējumi tiek atlīdzināti atbilstoši iesniegtajiem maksājumus apliecinošajiem dokumentiem un atbilstoši CSNg rezultātā gūtajām traumām.

(Ar biedru sapulces 2012.gada 23.maija sēdē apstiprinātajiem grozījumiem (protokols Nr.5))

Ceļa izdevumu atlīdzināšana, apmeklējot ārstniecības un medicīniskās rehabilitācijas iestādes

Ceļa izdevumi tiek atlīdzināti, pamatojoties uz iesniegtajiem maksājumus apliecinošajiem dokumentiem (piem., taksometra kvīts, transporta biļetes, degvielas čeki u.c.) vai aprēķināti (ja iesniegti e-taloni, mēnešbiļetes).

Atlīdzinot ceļa izdevumus, tiek ņemta vērā cietušās personas iesniegumā norādītā dzīvesvietas adrese un ārstniecības iestādes adrese.

2.1.2. pārejoša darbnespēja (Likuma 21.pants)

Apdrošināšanas atlīdzības saņemšanai nepieciešamie dokumenti noteikti Likuma 38.panta otrajā daļā un Noteikumu Nr.1008 5.punktā.

Apdrošināšanas atlīdzības aprēķināšanas kārtība noteikta Noteikumu Nr.1008 15.punktā.

Apdrošināšanas atlīdzības aprēķina piemēri norādīti metodikas 3.pielikumā.

Cietušajai personai tiek atlīdzināti zaudējumi sakarā ar cietušās personas pārejošu darbnespēju par ārstniecības iestādes apliecināto darbnespējas laiku (Likuma 21.panta pirmā daļa). Tas nozīmē, ka par visu pārejošas darbnespējas periodu ir jābūt izrakstam no ārstniecības iestādes stacionāra pacienta/ambulatorā pacienta medicīniskās kartes ar apliecinājumu, ka darbnespēja ir cēloniskā sakarā ar CSNg.

(Ar biedru sapulces 2012.gada 23.maija sēdē apstiprinātajiem grozījumiem (protokols Nr.5))

Saskaņā ar LTAB Juridiskās komisijas 2011.gada 11.jūlija atzinumu Nr. 7 (protokols Nr. 4/2011) apdrošinātājam ir jāizmaksā apdrošināšanas atlīdzība cietušajam par darbnespējas periodu, kas ir cēloņsakarībā ar CSNg un ko apliecina darbnespējas lapas par ārstēšanās laiku, kas pārsniedz darbnespējas periodu, par kuru slimības pabalstu izmaksā VSAA.

(Ar biedru sapulces 2013.gada 28.marta sēdē apstiprinātajiem grozījumiem (protokols Nr.1))

Lai aprēķinātu cietušās personas (darba ņēmēja) dienas vidējo izpeļņu Darba likumā noteiktajā kārtībā, darba devēja izziņā par cietušās personas vidējo izpeļņu pirms CSNg jābūt iekļautai informācijai par attiecīgajā periodā katrā mēnesī nostrādāto dienu vai stundu skaitu un darba samaksu (bruto, neto, ieturētie nodokļi).

(Ar biedru sapulces 2013.gada 28.marta sēdē (protokols Nr.1), 2014.gada 28.marta sēdē (protokols Nr.2) un 2015.gada 27.marta sēdē (protokols Nr.2)apstiprinātajiem grozījumiem)

Skat. arī metodikas 2.2.1.nodaļu par vidējās izpeļņas aprēķināšanu.

(Ar biedru sapulces 2015.gada 27.marta sēdē apstiprinātajiem grozījumiem (protokols Nr.2))

Saskaņā ar Mikrouzņēmuma nodokļa likumu un likumu „Par valsts sociālo apdrošināšanu" mikrouzņēmuma darbinieks ir uzskatāms par darba ņēmēju. Aprēķinot mikrouzņēmuma darbiniekam darba samaksu par pēdējiem sešiem mēnešiem pirms CSNg, nepieciešams ņemt vērā, ka no mikrouzņēmuma darbinieka ienākuma netiek ieturēts iedzīvotāju ienākuma nodoklis un netiek veiktas valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas.
(Ar biedru sapulces 2013.gada 28.marta sēdē apstiprinātajiem grozījumiem (protokols Nr.1))

Nesaņemtos ienākumus nosaka atbilstoši Noteikumu Nr.1008 19.punktam.
(Ar biedru sapulces 2012.gada 23.maija sēdē apstiprinātajiem grozījumiem (protokols Nr.5))

2.1.3. darbspēju zaudējums (Likuma 22.pants)

Apdrošināšanas atlīdzības saņemšanai nepieciešamie dokumenti noteikti Likuma 38.panta otrajā daļā un Noteikumu Nr.1008 6.punktā.
Apdrošināšanas atlīdzības aprēķināšanas kārtība noteikta Noteikumu Nr.1008 16.punktā.
Apdrošināšanas atlīdzības aprēķina piemēri norādīti metodikas 4.pielikumā.

Skat. metodikas 2.2.1.nodaļu par vidējās izpeļņas aprēķināšanu.
(Ar biedru sapulces 2015.gada 27.marta sēdē apstiprinātajiem grozījumiem (protokols Nr.2))

2.1.4. nāve (Likuma 23.pants)

Apdrošināšanas atlīdzības saņemšanai nepieciešamie dokumenti noteikti Likuma 38.panta otrajā daļā un Noteikumu Nr.1008 7. un 8.punktā.
Apdrošināšanas atlīdzības aprēķināšanas kārtība noteikta Noteikumu Nr.1008 17.-24.punktā.

Pamatojoties uz LTAB Juridiskās komisijas 2009.gada 30.aprīļa lēmumu (protokols Nr.1/2009) OCTA likuma 23.panta piektās daļas izpratnē apbedīšanas izdevumos ietilpst izdevumi par kapa pieminekli un tā uzstādīšanu.

Apdrošināšanas atlīdzības aprēķina piemēri norādīti metodikas 5.pielikumā.

2.2. Papildus norādījumi materiālo zaudējumu aprēķināšanai:

2.2.1. vidējās izpeļņas aprēķināšana
(Ar biedru sapulces 2015.gada 27.marta sēdē apstiprinātajiem grozījumiem (protokols Nr.2))

CSNg cietušās personas vai bojā gājušās personas vidējā izpeļņa tiek aprēķināta saskaņā ar Darba likuma 75.pantu, par pamatu ņemot laika periodu pirms CSNg.

Aprēķinot cietušās personas vidējo izpeļņu par pēdējiem 6 mēnešiem pirms CSNg (neskaitot mēnesi, kad noticis CSNg), nepieciešams ievērot Darba likuma 75.pantā ietvertos nosacījumus:

1) **redakcijā, kas spēkā līdz 31.12.2014**.
   - **mēneša vidējās izpeļņas aprēķināšana**:
     Pēdējo 6 mēnešu darba samaksas kopsumma : 6

   - **dienas vidējās izpeļņas aprēķināšana** :

Pēdējo 6 mēnešu darba samaksas kopsumma : nostrādāto dienu skaits 6 mēnešos
Pēdējo 6 mēnešu darba samaksas kopsumma : nostrādāto stundu skaits 6 mēnešos x 8 (ja darbiniekam ir noteikts summētais darba laiks)

- **stundas vidējās izpeļņas aprēķināšana:**
  Pēdējo 6 mēnešu darba samaksas kopsumma : nostrādāto stundu skaits 6 mēnešos

2) **redakcijā, kas spēkā sākot ar 01.01.2015.**
   - **mēneša vidējās izpeļņas aprēķināšana:**
     Dienas vidējā izpeļņa x mēneša vidējais darba dienu skaits pēdējos 6 kalendāra mēnešos

   - **dienas vidējās izpeļņas aprēķināšana:**
     Pēdējo 6 kalendāro mēnešu darba samaksas kopsumma : nostrādāto dienu skaits 6 mēnešos
     Stundas vidējā izpeļņa x vidējais nostrādāto stundu skaits darba dienā (ja darbiniekam ir noteikts summētais darba laiks)

   - **stundas vidējās izpeļņas aprēķināšana:**
     Pēdējo 6 kalendāro mēnešu darba samaksas kopsumma : nostrādāto stundu skaits 6 mēnešos

Ja cietusī persona ir nodarbināta mazāk par 6 mēnešiem, dienas vai stundas vidējo izpeļņu aprēķina no darba samaksas par nostrādātajām dienām vai stundām, tās kopsummu dalot attiecīgi ar šajā periodā nostrādāto dienu vai stundu skaitu.

2.2.2. minimālās darba algas izmaiņas

Darba likuma 61.panta otrā daļa paredz, ka minimālo mēneša darba algu normālā darba laika ietvaros, kā arī minimālo stundas tarifa likmi nosaka Ministru kabinets (turpmāk – MK).

Minimālās darba algas izmaiņas

Gads	*MK noteikumi*	*Minimālās darba algas apmērs, EUR (Ls)*
1997	*12.03.1996., Nr. 59 (ar 01.04.1996.)*	***54,07 (38)***
1998	*19.11.1997., Nr.374 (ar 01.01.1998.)*	***59,76 (42)***
1999	*24.11.1998., Nr. 439 (ar 01.01.1999.)*	***71,14 (50)***
2000	*24.11.1998., Nr. 439 (ar 01.01.1999.)*	***71,14 (50)***
2001	*06.03.2001., Nr.103 (ar 01.07.2001.)*	***85,37 (60)***
2002	*28.05.2002., Nr.215 (ar 01.06.2002.)*	***85,37 (60)***
2003	*28.05.2002., Nr.215 (ar 01.06.2002.)*	***85,37 (60)***
2004	*23.09.2003., Nr.535 (ar 01.01.2004.)*	***113,83 (80)***
2005	*23.09.2003., Nr.535 (ar 01.01.2004.)*	***113,83 (80)***
2006	*28.10.2005., Nr. 790 (ar 01.01.2006.)*	***128,06 (90)***
2007	*17.10.2006., Nr. 858 (ar 01.01.2007.)*	***170,74 (120)***

2008	*28.08.2007., Nr. 592 (ar 01.01.2008.)*	***227,66 (160)***
2009	*23.09.2008., Nr.791 (ar 01.01.2009)*	***256,12 (180)***
2010	*23.09.2008., Nr.791 (ar 01.01.2009)*	***256,12 (180)***
2011	*30.11.2010., Nr.1096 (ar 01.01.2011)*	***284,57 (200)***
2012	*30.11.2010., Nr.1096 (ar 01.01.2011)*	***284,57 (200)***
2013	*30.11.2010., Nr.1096 (ar 01.01.2011)*	***284,57 (200)***
2014	*27.08.2013., Nr. 665 (ar 01.01.2014)*	***320,00***
2015	*02.12.2014., Nr.734 (ar 01.01.2015)*	***360,00***

(Ar biedru sapulces 2012.gada 23.maija sēdē (protokols Nr.5), 2013.gada 28.marta sēdē (protokols Nr.1), 2013.gada 20.decembra sēdē (protokols Nr.5) un 2015.gada 27.marta sēdē (protokols Nr.2) apstiprinātajiem grozījumiem)

2.2.3. valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu objekta minimālais un maksimālais apmērs pašnodarbinātajiem

Valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu objekta minimālo un maksimālo apmēru līdz 2008.gada 31.decembrim noteica MK 2000.gada 6.jūnija noteikumi Nr.193 "Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu objekta minimālo un maksimālo apmēru" (turpmāk – Noteikumi Nr.193) un to grozījumi.

No 2009.gada 1.janvāra līdz 2013.gada 31.decembrim valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu objekta minimālo apmēru nosaka MK 2008.gada 2.decembra noteikumi Nr.992 „Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu objekta minimālo apmēru un tā noteikšanas kārtību pašnodarbinātajam" (turpmāk – Noteikumi Nr.992), bet valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu objekta maksimālo apmēru nosaka likums „Par Valsts sociālo apdrošināšanu".

No 2014.gada 1.janvāra spēkā ir MK 2013.gada 17.decembra noteikumi Nr.1478 „Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas obligāto un brīvprātīgo iemaksu objekta minimālo un maksimālo apmēru" (turpmāk – Noteikumi Nr.1478), kas nosaka valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu objekta un brīvprātīgo iemaksu objekta minimālo un maksimālo apmēru un tā noteikšanas kārtību.

Atbilstoši Noteikumu Nr.1478 6.punktam, ja fiziska persona kalendāra gada laikā bijusi vairākos apdrošinātas personas statusos (darba ņēmēja, pašnodarbinātā, brīvprātīgi apdrošinātās personas, mikrouzņēmuma darbinieka statusā), tad iemaksu objekta maksimālais apmērs tiek saskaitīts visos statusos kopā, nepārsniedzot kārtējam gadam noteikto iemaksu objekta maksimālo apmēru.
(Ar biedru sapulces 2015.gada 27.marta sēdē apstiprinātajiem grozījumiem (protokols Nr.2))

Valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu objekta minimālā un maksimālā apmēra izmaiņas

Gads	***Normatīvie akti***	***Obligāto iemaksu objekta minimālais apmērs pašnodarbinātajiem***	***Obligāto iemaksu objekta maksimālais apmērs pašnodarbinātajiem***

2000	*Noteikumi Nr.193 (Spēkā no 09.06.2000)*	***768,35** EUR (**540** Ls) gadā*	***21 343,08** EUR (**15000** Ls) gadā*
2001	*Grozījumi 05.09.2000. MK not.Nr.308 (Spēkā no 01.01.2001)*	***682,98** EUR (**480** Ls) gadā*	***65 452,10** EUR (**16000** Ls) gadā*
2002	*Grozījumi 18.09.2001. MK not.Nr.403 (Spēkā no 01.01.2002)*	***682,98** EUR (**480** Ls) gadā*	***24 615,68** EUR (**17300** Ls) gadā*
2003	*Grozījumi 20.08.2002. MK not.Nr.375 (Spēkā no 01.01.2003)*	***768,35** EUR (540 Ls) gadā*	***26 180,84** EUR (18400 Ls) gadā*
2004	*Grozījumi 06.01.2004. MK not.Nr.17 (Spēkā no 10.01.2004)*	***1 878,19** EUR (**1320** Ls) gadā*	***28 315,15** EUR (19900 Ls) gadā*
2005	*Grozījumi 14.12.2004. MK not.Nr.1018 (Spēkā no 29.12.2004)*	***1 878,19** EUR (**1320** Ls) gadā*	***28 315,15** EUR (**19900** Ls) gadā*
2006	*Grozījumi 30.08.2005. MK not.Nr.653 (Spēkā no 01.01.2006)*	***1 878,19** EUR (**1320** Ls) gadā*	***29 453,45** EUR (**20700** Ls) gadā*
2007	*Grozījums 12.09.2006. MK noteikumi Nr.764 (Spēkā no 01.01.2007)*	***2 561,17** EUR (**1800** Ls) gadā*	***33 864,35** EUR (**23800** Ls) gadā*
2008	*Grozījums 25.09.2007. MK noteikumi Nr.642 (Spēkā no 01.01.2008)*	***2 561,17** EUR (**1800** Ls) gadā*	***42 117,01** EUR (**29600** Ls) gadā*
2009	*Likums „Par valsts sociālo apdrošināšanu”, MK noteikumi Nr.992 (Spēkā no 01.01.2009)*	*Saskaņā ar Noteikumu Nr.992 2.punktu obligāto iemaksu objekta minimālo apmēru gadam pašnodarbinātajiem nosaka divpadsmit kārtīgā MK noteiktās minimālās mēneša darba algas apmērā. Saskaņā ar Noteikumu Nr.992 3.punktu obligāto iemaksu objekta minimālo apmēru pašnodarbinātajam nosaka proporcionāli to mēnešu skaitam, kuros personai kalendāra gadā bija pašnodarbinātā statuss.*	*Saskaņā ar likuma „Par valsts sociālo apdrošināšanu” Pārejas noteikumu 43.punktu obligāto iemaksu objekta maksimālā apmēra ierobežojums (MK deleģētās tiesības noteikt iemaksu objekta maksimālo apmēru) netiek piemērots laikā no 2009.gada 1.janvāra līdz 2013.gada 31.decembrim.*
2010	*Likums „Par valsts sociālo apdrošināšanu”, MK noteikumi Nr.992 (Spēkā no 01.01.2009)*	*Saskaņā ar Noteikumu Nr.992 2.punktu obligāto iemaksu objekta minimālo apmēru gadam pašnodarbinātajiem nosaka*	*Saskaņā ar likuma „Par valsts sociālo apdrošināšanu” Pārejas noteikumu 43.punktu obligāto*

		divpadsmit kārtīgā MK noteiktās minimālās mēneša darba algas apmērā. *Saskaņā ar Noteikumu Nr.992 3.punktu obligāto iemaksu objekta minimālo apmēru pašnodarbinātajam nosaka proporcionāli to mēnešu skaitam, kuros personai kalendāra gadā bija pašnodarbinātā statuss.*	*iemaksu objekta maksimālā apmēra ierobežojums (MK deleģētās tiesības noteikt iemaksu objekta maksimālo apmēru) netiek piemērots laikā no 2009.gada 1.janvāra līdz 2013.gada 31.decembrim.*
2011	*Likums „Par valsts sociālo apdrošināšanu”, MK noteikumi Nr.992 (Spēkā no 01.01.2009)*	*Saskaņā ar Noteikumu Nr.992 2.punktu obligāto iemaksu objekta minimālo apmēru gadam pašnodarbinātajiem nosaka divpadsmit kārtīgā MK noteiktās minimālās mēneša darba algas apmērā.* *Saskaņā ar Noteikumu Nr.992 3.punktu obligāto iemaksu objekta minimālo apmēru pašnodarbinātajam nosaka proporcionāli to mēnešu skaitam, kuros personai kalendāra gadā bija pašnodarbinātā statuss.*	*Saskaņā ar likuma „Par valsts sociālo apdrošināšanu” Pārejas noteikumu 43.punktu obligāto iemaksu objekta maksimālā apmēra ierobežojums (MK deleģētās tiesības noteikt iemaksu objekta maksimālo apmēru) netiek piemērots laikā no 2009.gada 1.janvāra līdz 2013.gada 31.decembrim.*
2012	*Likums „Par valsts sociālo apdrošināšanu”, MK noteikumi Nr.992 (Spēkā no 01.01.2009)*	*Saskaņā ar Noteikumu Nr.992 2.punktu obligāto iemaksu objekta minimālo apmēru gadam pašnodarbinātajiem nosaka divpadsmit kārtīgā MK noteiktās minimālās mēneša darba algas apmērā.* *Saskaņā ar Noteikumu Nr.992 3.punktu obligāto iemaksu objekta minimālo apmēru pašnodarbinātajam nosaka proporcionāli to mēnešu skaitam, kuros personai kalendāra gadā bija pašnodarbinātā statuss.*	*Saskaņā ar likuma „Par valsts sociālo apdrošināšanu” Pārejas noteikumu 43.punktu obligāto iemaksu objekta maksimālā apmēra ierobežojums (MK deleģētās tiesības noteikt iemaksu objekta maksimālo apmēru) netiek piemērots laikā no 2009.gada 1.janvāra līdz 2013.gada 31.decembrim.*

2013	*Likums „Par valsts sociālo apdrošināšanu”, MK noteikumi Nr.992 (Spēkā no 01.01.2009)*	*Saskaņā ar Noteikumu Nr.992 2.punktu obligāto iemaksu objekta minimālo apmēru gadam pašnodarbinātajiem nosaka divpadsmit kārtīgā MK noteiktās minimālās mēneša darba algas apmērā. Saskaņā ar Noteikumu Nr.992 3.punktu obligāto iemaksu objekta minimālo apmēru pašnodarbinātajam nosaka proporcionāli to mēnešu skaitam, kuros personai kalendāra gadā bija pašnodarbinātā statuss.*	*Saskaņā ar likuma „Par valsts sociālo apdrošināšanu” Pārejas noteikumu 43.punktu obligāto iemaksu objekta maksimālā apmēra ierobežojums (MK deleģētās tiesības noteikt iemaksu objekta maksimālo apmēru) netiek piemērots laikā no 2009.gada 1.janvāra līdz 2013.gada 31.decembrim.*
2014	*MK 17.12.2013. noteikumi Nr.1478 (Spēkā no 01.01.2014.)*	*Saskaņā ar noteikumu 2.punktu iemaksu objekta minimālais gada apmērs pašnodarbinātajam un brīvprātīgi apdrošinātai personai ir 12 Ministru kabineta noteiktās minimālās mēneša darba algas. Saskaņā ar noteikumu 3.punktu pašnodarbinātajam un brīvprātīgi apdrošinātai personai, kurām attiecīgi pašnodarbinātās vai brīvprātīgi apdrošinātās personas statuss bijis mazāk par gadu, iemaksu objekta minimālo apmēru nosaka proporcionāli to mēnešu skaitam, kuros personai kalendāra gadā bijis attiecīgi pašnodarbinātās vai brīvprātīgi apdrošinātās personas statuss.*	*46 400 euro gadā*
2015	*Grozījumi- 09.12.2014. MK noteikumi Nr.756 (Spēkā no 01.01.2015.)*	*Saskaņā ar noteikumu 2.punktu iemaksu objekta minimālais gada apmērs pašnodarbinātajam un brīvprātīgi apdrošinātai personai ir 12 Ministru kabineta noteiktās minimālās mēneša darba algas.*	*48 600 euro gadā*

		Saskaņā ar noteikumu 3.punktu pašnodarbinātajam un brīvprātīgi apdrošinātai personai, kurām attiecīgi pašnodarbinātās vai brīvprātīgi apdrošinātās personas statuss bijis mazāk par gadu, iemaksu objekta minimālo apmēru nosaka proporcionāli to mēnešu skaitam, kuros personai kalendāra gadā bijis attiecīgi pašnodarbinātās vai brīvprātīgi apdrošinātās personas statuss.	

(Ar biedru sapulces 2012.gada 23.maija sēdē (protokols Nr.5), 2013.gada 28.marta sēdē (protokols Nr.1), 2013.gada 20.decembra sēdē (protokols Nr.5) un 2015.gada 27.marta sēdē (protokols Nr.2) apstiprinātajiem grozījumiem)

2.2.4. valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu likmes pašnodarbinātajām personām

Saskaņā ar likuma „Par valsts sociālo apdrošināšanu" 18.panta otro daļu obligāto iemaksu likmi obligāti sociāli apdrošināmajām personām un tās sadalījumu pa sociālās apdrošināšanas veidiem katram nākamajam gadam nosaka MK.

Valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu likmes pašnodarbinātajām personām

Gads	***MK noteikumi***	***Obligāto iemaksu likme procentos no obligāto iemaksu objekta***	
		Pašnodarbinātajiem	***Pašnodarbinātajiem (samazinātā likme)***
2000	*MK 07.03.2000. not. Nr.88* *(ar 01.01.2000.)*	***32,59%***	***28,39%*** *(pašnodarbinātajam, kurš sasniedzis vecumu, kas dod tiesības saņemt valsts vecuma pensiju, vai ja pašnodarbinātais ir I vai II grupas invalīds)*
2001	*MK 19.12.2000. not. Nr.452* *(ar 01.01.2001.)*	***32,1%***	***28,17%*** *(pašnodarbinātajam, kurš sasniedzis vecumu, kas dod tiesības saņemt valsts vecuma pensiju vai ja pašnodarbinātais ir I vai II grupas invalīds*
2002	*MK 20.11.2001. not. Nr.489* *(ar 01.01.2002.)*	***32,27%***	***28,47%*** *(pašnodarbinātajam, kurš sasniedzis vecumu, kas dod tiesības saņemt valsts vecuma pensiju, vai ja pašnodarbinātais ir I vai II grupas invalīds*

			30,86% *(fiziskajai personai, kura apsaimnieko nekustamo īpašumu un ir reģistrējusies, kā saimnieciskajā darbā gūtā ienākuma nodokļa maksātāja)*
2003	*MK 27.12.2002. not. Nr.613* *(ar 01.01.2003.)*	***30,27%***	***26,92%*** *(pašnodarbinātajam, kurš sasniedzis vecumu, kas dod tiesības saņemt valsts vecuma pensiju);* ***28,90%*** *(fiziskajai personai, kura apsaimnieko nekustamo īpašumu un ir reģistrējusies, kā saimnieciskajā darbā gūtā ienākuma nodokļa maksātāja*
2004	*MK 16.12.2003. not. Nr.709* *(ar 01.01.2004.)*	***30,27%***	***27,00%*** *(pašnodarbinātajam, kurš sasniedzis vecumu, kas dod tiesības saņemt valsts vecuma pensiju* ***28,74%*** *(fiziskajai personai, kura apsaimnieko nekustamo īpašumu un ir reģistrējusies, kā saimnieciskajā darbā gūtā ienākuma nodokļa maksātāja*
2005	*MK 14.12.2004. not. Nr.1017* *(ar 01.01.2005.)*	***30,5%***	***27,29%*** *(pašnodarbinātajam, kurš sasniedzis vecumu, kas dod tiesības saņemt valsts vecuma pensiju);* ***28,43%*** *(fiziskajai personai, kura apsaimnieko nekustamo īpašumu un ir reģistrējusies, kā saimnieciskajā darbā gūtā ienākuma nodokļa maksātāja)*
2006	*MK 20.12.2005. not. Nr.968* *(ar 01.01.2006.)*	***30,2%***	***27,13%*** *(pašnodarbinātajam, kurš sasniedzis vecumu, kas dod tiesības saņemt valsts vecuma pensiju);* ***27,82%*** *(fiziskajai personai, kura apsaimnieko nekustamo īpašumu un ir reģistrējusies, kā saimnieciskajā darbā gūtā ienākuma nodokļa maksātāja)*
2007	*MK 19.12.2006. not. Nr.1029* *(ar 01.01.2007.)*	***29,95%***	***27,34%*** *(pašnodarbinātajam, kurš sasniedzis vecumu, kas dod tiesības saņemt valsts vecuma pensiju);* ***27,04%*** *(fiziskajai personai, kura apsaimnieko nekustamo īpašumu un ir reģistrējusies, kā saimnieciskajā*

			darbā gūtā ienākuma nodokļa maksātāja)
2008	*MK 11.12.2007. not. Nr.853* *(ar 01.01.2008.)*	***30,44%***	***28,02%*** *(pašnodarbinātajam, kurš sasniedzis vecumu, kas dod tiesības saņemt valsts vecuma pensiju);* ***26,00%*** *(fiziskajai personai, kura apsaimnieko nekustamo īpašumu un ir reģistrējusies, kā saimnieciskajā darbā gūtā ienākuma nodokļa maksātāja)*
2009	*MK 16.12.2008. not. Nr.1027* *(ar 01.01.2009)*	***30,48%***	***28,04%*** *(pašnodarbinātajam, kurš sasniedzis vecumu, kas dod tiesības saņemt valsts vecuma pensiju);* ***25,24%*** *(fiziskajai personai, kura apsaimnieko nekustamo īpašumu un ir reģistrējusies, kā saimnieciskajā darbā gūtā ienākuma nodokļa maksātāja)*
2010	*MK 22.12.2009. not. Nr.1577* *(ar 01.01.2010)* *MK 31.08.2010. not. Nr.821* *(ar 04.09.2010)*	***28,17%***	***25,65%*** *(pašnodarbinātajam, kurš sasniedzis vecumu, kas dod tiesības saņemt valsts vecuma pensiju);* ***24,13%*** *(fiziskajai personai, kura apsaimnieko nekustamo īpašumu un ir reģistrējusies, kā saimnieciskajā darbā gūtā ienākuma nodokļa maksātāja)*
2011	*MK 28.12.2010. not. Nr.1199* *(ar 01.01.2011)*	***31,52%***	***29,05%*** *(pašnodarbinātajam, kurš sasniedzis vecumu, kas dod tiesības saņemt valsts vecuma pensiju);* ***27,98%*** *(fiziskajai personai, kura apsaimnieko nekustamo īpašumu un ir reģistrējusies, kā saimnieciskajā darbā gūtā ienākuma nodokļa maksātāja)*
2012	*MK 27.12.2011 not. Nr.1026* *(ar 01.01.2012)*	***32,46 %***	***29,89%*** *(pašnodarbinātajam, kurš sasniedzis vecumu, kas dod tiesības saņemt valsts vecuma pensiju);* ***29,26%*** *(fiziskajai personai, kura apsaimnieko nekustamo īpašumu un ir reģistrējusies, kā saimnieciskajā darbā gūtā ienākuma nodokļa maksātāja)*
2013	*MK 11.12.2012*	***32,17 %***	***29,71%*** *(pašnodarbinātajam, kurš*

	not. Nr. 868 *(ar 01.01.2013)*		*sasniedzis vecumu, kas dod tiesības saņemt valsts vecuma pensiju, vai kuram ir piešķirta valsts vecuma pensija (tai skaitā priekšlaicīgi));* ***29,02%*** *(fiziskajai personai, kura apsaimnieko nekustamo īpašumu un ir reģistrējusies, kā saimnieciskajā darbā gūtā ienākuma nodokļa maksātāja)*
2014	*MK 17.12.2013. not. Nr. 1503* *(ar 01.01.2014.)*	***31,06 %***	***28,66%*** *(pašnodarbinātajam, kurš sasniedzis vecumu, kas dod tiesības saņemt valsts vecuma pensiju, vai kuram ir piešķirta valsts vecuma pensija (tai skaitā priekšlaicīgi));* ***27,52%*** *(fiziskajai personai, kura apsaimnieko nekustamo īpašumu un ir reģistrējusies, kā saimnieciskajā darbā gūtā ienākuma nodokļa maksātāja)*
2015	*MK 23.12.2014 not. Nr. 807* *(ar 01.01.2015.)*	***30,58 %***	***28,17%*** *(pašnodarbinātajam, kurš sasniedzis vecumu, kas dod tiesības saņemt valsts vecuma pensiju, vai kuram ir piešķirta valsts vecuma pensija (tai skaitā priekšlaicīgi));* ***26,76%*** *(fiziskajai personai, kura apsaimnieko nekustamo īpašumu un ir reģistrējusies, kā saimnieciskajā darbā gūtā ienākuma nodokļa maksātāja)*

(Ar biedru sapulces 2012.gada 23.maija sēdē (protokols Nr.5), 2013.gada 28.marta sēdē (protokols Nr.1), 2013.gada 20.decembra sēdē (protokols Nr.5) un 2015.gada 27.marta sēdē (protokols Nr.2) apstiprinātajiem grozījumiem)

2.2.5. patēriņa cenu indekss

Saskaņā ar Likuma 23^1.pantu ar 2008.gada 1.janvāri, aprēķinot apdrošināšanas atlīdzību par zaudējumiem sakarā ar cietušās personas darbspēju zaudējumu un nāvi, apdrošinātājs vai LTAB reizi gadā indeksē darba ienākumus, ko cietusī persona saņēma pirms CSNg, ņemot vērā Centrālās statistikas pārvaldes oficiāli noteikto iepriekšējā gada patēriņa cenu indeksu (inflācijas koeficentu).

Centrālās statistikas pārvalde (turpmāk – CSP) aprēķina patēriņa cenu indeksu (inflācijas koeficientu) par iepriekšējo kalendāra gadu, salīdzinot patēriņa cenas kārtējā gada decembrī ar patēriņa cenām iepriekšējā gada decembrī. Apdrošinātājs vai LTAB ņem vērā CSP aprēķināto patēriņa cenu indeksu, aprēķinot apdrošināšanas atlīdzību par zaudējumiem sakarā ar cietušās personas darbspēju zaudējumu vai cietušās personas nāvi. Indeksācija attiecas uz apdrošināšanas

gadījumiem, kas iestājušies pēc 2007.gada 31.decembra (*skatīt Likuma 23[1].pantu un Likuma pārejas noteikumu 14.punktu, kā arī Noteikumu Nr.1008 22.punktu, 27.2.punktu un 31.punktu*).

Gads	*Patēriņa cenu indekss (gada inflācija)*
2008	*10,5%*
2009	*-1,2%*
2010	*2,5%*
2011	*4%*
2012	*1,6%*
2013	*-0,4%*
2014	*0,2 %*

(Ar biedru sapulces 2012.gada 23.maija sēdē (protokols Nr.5), 2013.gada 28.marta sēdē (protokols Nr.1), 2014.gada 28.marta sēdē (protokols Nr.2) un 2015.gada 27.marta sēdē (protokols Nr. 2) apstiprinātajiem grozījumiem)

3. CSNg PERSONAI NODARĪTIE NEMATERIĀLIE ZAUDĒJUMI

(Likuma 19.panta otrā daļa)

Apdrošinātājs vai LTAB izskata apdrošināšanas atlīdzības pieprasītāja rakstisku iesniegumu par CSNg personai nodarītajiem nemateriālajiem zaudējumiem, ja tas iesniegts triju gadu laikā no apdrošināšanas gadījuma iestāšanās brīža (Likuma 38.panta ceturtā daļa). Apdrošināšanas atlīdzību par CSNg personai nodarītajiem nemateriālajiem zaudējumiem izmaksā **vienreizēja maksājuma veidā** (Noteikumu Nr.331 2.punkts un Noteikumu Nr. 340 2.punkts).
(Ar biedru sapulces 2014.gada 10.oktobra sēdē apstiprinātajiem grozījumiem (protokols Nr.4))

Par apdrošināšanas gadījumiem, kas iestājušies **no 01.05.2005. līdz 31.12.2013.**, apdrošināšanas atlīdzības par CSNg personai nodarītajiem nemateriālajiem zaudējumiem **kopējais apmērs ir līdz 1422,87 euro (1000 latiem)** katrai CSNg cietušajai personai, ja tiek atlīdzināti visi turpmāk minētie zaudējumu veidi (Noteikumu Nr.331 10.punkts).
(Ar biedru sapulces 2014.gada 10.oktobra sēdē apstiprinātajiem grozījumiem (protokols Nr.4))

Kritēriji pēc kuriem izmaksā apdrošināšanas atlīdzību	**Apdrošināšanas atlīdzības limits EUR (Ls)**
I Cietušās personas fiziskas traumas dēļ	No 28,46 līdz 569,15 (no 20-400)
1.1. Smagi miesas bojājumi	No 355,72 līdz 569,15 (no 250 līdz 400)
1.2. Vidēja smaguma miesas bojājumi	No 113,83 līdz 284,57 (no 80 līdz 200)
1.3. Viegli miesas bojājumi, kas radījuši veselības traucējumu	No 28,46 līdz 71,14 (no 20 līdz 50)
II Sakropļojuma, invaliditātes dēļ	No 35,57 līdz 355,72 (no 25 līdz 250)

2.1. Audu bojājumi (bez funkcionāliem traucējumiem)	35,57 (25)
2.2. Audu bojājumi (ar funkcionāliem traucējumiem)	71,14 (50)
2.3. Persona kļuvusi par 1.grupas invalīdu	249,00 (175)
2.4. Persona kļuvusi par 2.grupas invalīdu	142,29 (100)
2.5. Persona kļuvusi par 3.grupas invalīdu	71,14 (50)
III Apgādnieka, apgādājamā vai laulātā nāves dēļ	142,29 (100) katram atlīdzības pieprasītājam*
IV Apgādnieks, apgādājamais vai laulātais ir kļuvis par 1.grupas invalīdu	142,29 (100) katram atlīdzības pieprasītājam*
* atbilstoši Likuma 23.panta pirmajā daļā minētajam personu skaitam.	

Par apdrošināšanas gadījumiem, kas iestājušies **no 01.01.2014.,** apdrošināšanas atlīdzības par CSNg personai nodarītajiem nemateriālajiem zaudējumiem **kopējais apmērs ir līdz 1430 euro** katrai CSNg cietušajai personai, ja tiek atlīdzināti visi turpmāk minētie zaudējumu veidi (Noteikumu Nr.331 10.punkts).

Kritēriji pēc kuriem izmaksā apdrošināšanas atlīdzību	Apdrošināšanas atlīdzības limits (EUR)
I Cietušās personas fiziskas traumas dēļ	No 30 līdz 570
1.1. Smagi miesas bojājumi	No 360 līdz 570
1.2. Vidēja smaguma miesas bojājumi	No 120 līdz 290
1.3. Viegli miesas bojājumi, kas radījuši veselības traucējumu	No 30 līdz 80
II Sakropļojuma, invaliditātes dēļ	No 40 līdz 360
2.1. Audu bojājumi (bez funkcionāliem traucējumiem)	40
2.2. Audu bojājumi (ar funkcionāliem traucējumiem)	80
2.3. Persona kļuvusi par 1.grupas invalīdu	250
2.4. Persona kļuvusi par 2.grupas invalīdu	150
2.5. Persona kļuvusi par 3.grupas invalīdu	80
III Apgādnieka, apgādājamā vai laulātā nāves dēļ	150 katram atlīdzības pieprasītājam*
IV Apgādnieks, apgādājamais vai laulātais ir kļuvis par 1.grupas invalīdu	150 katram atlīdzības pieprasītājam*
* atbilstoši Likuma 23.panta pirmajā daļā minētajam personu skaitam.	

(Ar biedru sapulces 2013.gada 28.marta sēdē (protokols Nr.1), 2013.gada 20.decembra sēdē (protokols Nr.5) un 2014.gada 28.marta sēdē (protokols Nr.2) apstiprinātajiem grozījumiem)

11.07.2014. stājas spēkā Noteikumi Nr.340, un apdrošināšanas atlīdzības par CSNg personai nodarītajiem nemateriālajiem zaudējumiem apmēru aprēķina atbilstoši Noteikumu Nr.340 2.nodaļai un šo noteikumu pielikumam, kur vienlaikus pielikuma 2.nodaļā atrunāti arī papildus nosacījumi apdrošināšanas atlīdzības apmēra noteikšanai.

Kritēriji pēc kuriem izmaksā apdrošināšanas atlīdzību	Apdrošināšanas atlīdzības apmērs (minimālās mēneša darba algas)
I Cietušās personas fiziskas traumas dēļ	
1.1. Smagi miesas bojājumi	25

1.2. Vidēja smaguma miesas bojājumi	15
1.3. Viegli miesas bojājumi, kas radījuši veselības traucējumu	5
1.4. Miesas bojājumi, kas rada veselības traucējumu līdz 6 dienām	1
II Sakropļojuma, invaliditātes dēļ	
2.1. Audu bojājumi (bez funkcionāliem traucējumiem)	1
2.2. Audu bojājumi (ar funkcionāliem traucējumiem)	3
2.3. Persona kļuvusi par 1.grupas invalīdu	10
2.4. Persona kļuvusi par 2.grupas invalīdu	5
2.5. Persona kļuvusi par 3.grupas invalīdu	3
III Apgādnieka, apgādājamā vai laulātā nāves dēļ	30 katram atlīdzības pieprasītājam*
IV Apgādnieks, apgādājamais vai laulātais ir kļuvis par 1.grupas invalīdu	20 katram atlīdzības pieprasītājam*
V Apgādnieka, apgādājamā vai laulātā nāves dēļ, ja iepriekš veikta apdrošināšanas atlīdzības izmaksa par apgādnieka, apgādājamā vai laulātā 1.grupas invaliditāti	10 katram atlīdzības pieprasītājam*
* atbilstoši Likuma 23.panta pirmajā daļā minētajam personu skaitam.	

(Ar biedru sapulces 2014.gada 10.oktobra sēdē apstiprinātajiem grozījumiem (protokols Nr.4))

Nosakot apdrošināšanas atlīdzību par CSNg personai nodarītajiem nemateriālajiem zaudējumiem,

1) svarīgi ir sekot līdzi tiesu praksei jautājumā par personai nodarīto nemateriālo zaudējumu atlīdzināšanu, it īpaši tiesvedības gaitai www.tiesas.lv civillietā C04330607 (V.Drozdovs pret AAS „Baltikums" lieta) saistībā ar apdrošināšanas atlīdzības piedziņu par nemateriālajiem zaudējumiem Eiropas Savienības Tiesas (EST) 24.10.2013. sprieduma Vitālija Drozdova lietā (C-277/12) (Latvijas lieta) (*saskaņā ar kuru izriet, ka direktīvās OCTA jomā ietvertie zaudējumu veidi attiecas arī uz morālo kaitējumu un OCTA apdrošinātājam ir jāsedz arī šāda veida kaitējums, ja to paredz valsts tiesību akti*) kontekstā;

2) un ņemt vērā Satversmes tiesas (ST) 29.12.2014. sprieduma lietā Nr.2014-06-03 secinājumus (pieejams - http://www.satv.tiesa.gov.lv/upload/spriedums_2014_06_03.pdf) saistībā ar Noteikumu Nr. 331 punktu atbilstību LR Satversmei un OCTA likumam.

(Ar biedru sapulces 2015.gada 27.marta sēdē apstiprinātajiem grozījumiem (protokols Nr.2))

Par citām līdzīgām EST lietām saistībā ar nemateriālajiem zaudējumiem - *K.Haasová pret Rastislav Petrík, Blanka Holingová (Slovākijas lieta) (C-22/12); Petillo et Petillo (Itālijas lieta)(C-371/12)* informācija ir pieejama www.europa.eu.

(Ar biedru sapulces 2013.gada 20.decembra sēdē (protokols Nr.5) un 2014.gada 28.marta sēdē (protokols Nr.2) apstiprinātajiem grozījumiem)

3.1. CSNg personai nodarītie nemateriālie zaudējumi sakarā ar cietušās personas fizisku traumu

(Ar biedru sapulces 2014.gada 10.oktobra sēdē apstiprinātajiem grozījumiem (protokols Nr.4))

Apdrošināšanas atlīdzības apmērs un aprēķināšanas kārtība noteikta Noteikumu Nr.331 3. – 5.punktā un Noteikumu Nr.340 pielikuma 1.1.apakšnodaļā un 2.nodaļā.

Apdrošināšanas atlīdzības aprēķina piemērs norādīts metodikas 6.pielikumā.

Apdrošināšanas atlīdzības saņemšanai nepieciešamie dokumenti noteikti Likuma 38.panta otrajā daļā, Noteikumu Nr.331 11.punktā un Noteikumu Nr.340 5.punktā.

Kriminālprocesa likuma (spēkā no 2005.gada 1.oktobra) 7.panta otrajā daļā ir noteikts, ka par Krimināllikuma 260.panta pirmajā daļā paredzēto nodarījumu, t.i., par viegliem miesas bojājumiem (līdz 01.01.2011. – par viegliem miesas bojājumiem ar veselības traucējumu vai vidēja smaguma miesas bojājumiem), kriminālprocesu uzsāk, ja saņemts pieteikums no personas, kurai nodarīts kaitējums. Tas nozīmē, ka saskaņā ar Kriminālprocesa likumu cietušajai personai ir tiesības izvēlēties iesniegt vai neiesniegt pieteikumu, lai tiktu ierosināts kriminālprocess un tiktu nozīmēta tiesu medicīniskā ekspertīze.

Lēmumu par tiesu medicīniskās ekspertīzes noteikšanu, pamatojoties uz Kriminālprocesa likuma 200.pantu, pieņem procesa virzītājs vai izmeklēšanas grupas dalībnieks.

Tiesu medicīnisko ekspertīzi atbilstoši likuma „Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību" 3.pielikuma 2.punktam veic tiesu medicīnas eksperts.

Tiesu medicīnas eksperts savā atzinumā obligāti norāda:

1) miesas bojājumu medicīnisko raksturu;
2) kādu iedarbību rezultātā varēja rasties miesas bojājumi;
3) miesas bojājumu rašanās laiku;
4) miesas bojājumu smaguma pakāpi.

Atbilstoši Noteikumiem Nr.331:

Ja Tiesu medicīnas eksperta atzinumā konstatētie miesas bojājumi ir norādīti kā **politrauma**, cietušajam apdrošināšanas atlīdzība tiek izmaksāta maksimālā apmērā, kāda noteikta konkrētajai miesas bojājumu smaguma pakāpei (Noteikumu Nr.331 3.1.apakšpunkts).

Ja CSNg cietušajai personai tiek konstatēti viegli miesas bojājumi, kuri nav radījuši veselības traucējumu, apdrošināšanas atlīdzība par cietušās personas sāpēm un garīgām ciešanām fiziskas traumas dēļ netiek izmaksāta (MK Noteikumu Nr.331 4.punkts), bet materiālos zaudējumus atlīdzina, ja tie ir pierādāmi un ir cēloniskā sakarā ar CSNg, saskaņā ar LTAB Juridiskās komisijas 2010.gada 9.marta atzinumu Nr.4 (protokols Nr. 2/2010).

Ja persona, kurai nodarīts kaitējums, nav iesniegusi amatpersonai, kura pilnvarota veikt kriminālprocesu, pieteikumu par kriminālprocesa uzsākšanu, un līdz ar to arī nav veikta tiesu medicīniskā ekspertīze, apdrošināšanas atlīdzība, kas paredzēta par cietušās personas sāpēm un garīgām ciešanām cietušās personas fiziskas traumas dēļ, būtu jāizmaksā Noteikumos Nr.331 3.punktā noteiktā minimālā apmērā.

Cietušās personas nāves gadījumā apdrošināšanas atlīdzību sakarā ar cietušās personas sāpēm un garīgām ciešanām fiziskas traumas, kā arī sakropļojuma un invaliditātes dēļ nevar mantot (Noteikumu Nr.331 9.punkts).

Atbilstoši Noteikumiem Nr.340:

Ja persona, kurai nodarīts kaitējums, nav iesniegusi amatpersonai, kura pilnvarota veikt kriminālprocesu, pieteikumu par kriminālprocesa uzsākšanu, un līdz ar to arī nav veikta tiesu medicīniskā ekspertīze, apdrošināšanas atlīdzība, kas paredzēta par cietušās personas sāpēm un garīgām ciešanām cietušās personas fiziskas traumas dēļ, būtu jāizmaksā Noteikumu Nr.340 pielikuma 2.4.punktā noteiktā apmērā, vienlaikus ņemot vērā šo noteikumu pielikuma 2.nodaļas nosacījumus.

3.2. CSNg personai nodarītie nemateriālie zaudējumi sakarā ar cietušās personas sakropļojumu, invaliditāti

(Ar biedru sapulces 2014.gada 10.oktobra sēdē apstiprinātajiem grozījumiem (protokols Nr.4))

Apdrošināšanas atlīdzības apmērs noteikts Noteikumu Nr.331 6.punktā un Noteikumu Nr.340 pielikuma 4.punktā un 2.nodaļā.

Apdrošināšanas atlīdzības saņemšanai nepieciešamie dokumenti noteikti Likuma 38.panta otrajā daļā, Noteikumu Nr.331 12.punktā (par sakropļojumu) un 13.punktā (par invaliditāti) un Noteikumu Nr.340 6.punktā.

Ja cietušajai personai jau ir atlīdzināti nemateriālie zaudējumi sakarā ar cietušās personas invaliditāti, bet invaliditāte tiek noteikta atkārtoti un noteiktā invaliditātes grupa mainās uz smagāku invaliditātes grupu, tad cietušajai personai tiek izmaksāta **starpība*** starp jau izmaksāto apdrošināšanas atlīdzību un to, kāda izmaksājama atbilstoši Noteikumu Nr.331 6.punktam vai Noteikumu Nr.340 pielikuma 4.3.punktam, 4.4.punktam un 4.5.punktam.

** šobrīd esošā apdrošinātāju prakse*

Saskaņā ar Invaliditātes likuma, kas spēkā no 2011.gada 1.janvāra, 6.panta pirmo daļu personai līdz 18 gadu vecumam invaliditāti nosaka bez iedalījuma grupās. Līdz ar to, lai nebūtu ierobežotas cietušās personas, t.i., bērna līdz 18 gadu vecumam tiesības saņemt apdrošināšanas atlīdzību, kas paredzēta par cietušās personas sāpēm un garīgām ciešanām cietušās personas invaliditātes dēļ, apdrošināšanas atlīdzība būtu jāizmaksā Noteikumu Nr.331 6.3.apakšpunktā noteiktajā apmērā vai Noteikumu Nr.340 pielikuma 4.3.punktā noteiktajā apmērā, vienlaikus ņemot vērā arī šo noteikumu pielikuma 2.nodaļas nosacījumus.

3.3. CSNg personai nodarītie nemateriālie zaudējumi sakarā ar apgādnieka, apgādājamā vai laulātā nāvi

(Ar biedru sapulces 2014.gada 10.oktobra sēdē apstiprinātajiem grozījumiem (protokols Nr.4))

Apdrošināšanas atlīdzības apmērs noteikts Noteikumu Nr.331 7.punktā un Noteikumu Nr.340 pielikuma 5.punktā un 2.nodaļā.

Apdrošināšanas atlīdzības saņemšanai nepieciešamie dokumenti noteikti Likuma 38.panta otrajā daļā, Noteikumu Nr.331 14.punktā un Noteikumu Nr.340 7.punktā.

3.4. CSNg personai nodarītie nemateriālie zaudējumi sakarā ar apgādnieka, apgādājamā vai laulātā 1.grupas invaliditāti

(Ar biedru sapulces 2014.gada 10.oktobra sēdē apstiprinātajiem grozījumiem (protokols Nr.4))

Apdrošināšanas atlīdzības apmērs noteikts Noteikumu Nr.331 8.punktā un Noteikumu Nr. 340 pielikuma 6.punktā un 2.nodaļā.

Apdrošināšanas atlīdzības saņemšanai nepieciešamie dokumenti noteikti Likuma 38.panta otrajā daļā, Noteikumu Nr.331 15.punktā un Noteikumu Nr.340 8.punktā.

4. VALSTS BUDŽETA UN PAŠVALDĪBU BUDŽETU IZDEVUMU ATLĪDZINĀŠANA

(Likuma 24.pants)

Pamatojoties uz Likuma 24.panta trešajā daļā ietverto deleģējumu, ir pieņemti Noteikumi Nr.92 (spēkā no 2006. gada 24. februāra), kas nosaka kārtību un apmēru, kādā apdrošinātājs vai LTAB atlīdzina valsts budžeta un pašvaldību budžetu izdevumus, kas radušies, nodrošinot cietušās personas ārstēšanu, rehabilitāciju, tehniskos palīglīdzekļus un pensiju un pabalstu izmaksas.

Pamatojoties uz Likuma pārejas noteikumu 5.punktu, Noteikumi Nr.92 piemērojami ar 2005.gada 1.janvāri.

4.1.Valsts budžeta un pašvaldību budžetu izdevumu atlīdzināšanas apmēri

(Noteikumu Nr.92 2.punkts)

Par apdrošināšanas gadījumiem, kas iestājušies līdz 31.12.2013.

Valsts budžeta un pašvaldību budžetu līdzekļu iedalījums	Summa, EUR (Ls)
1. Valsts budžeta līdzekļi, kas izlietoti, nodrošinot cietušās personas ārstēšanu un medicīnisko rehabilitāciju	Līdz 106 715,39 (75 000,00)
2. Valsts budžeta līdzekļi, kas izlietoti cietušās personas pensijām un pabalstiem, kā arī pensiju un pabalstu izmaksām sakarā ar cietušās personas nāvi	Līdz 113 829,74 (80 000,00)
3. Valsts budžeta līdzekļi, kas izlietoti cietušās personas sociālajai vai profesionālajai rehabilitācijai	Līdz 9 960,10 (7 000,00)
4. Līdz 04.07.2009 - Valsts budžeta līdzekļi, kas izlietoti tehnisko palīglīdzekļu iegādei vai nomai cietušās personas vajadzībām No 05.07.2009 - Valsts budžeta līdzekļi, kas izlietoti tehnisko palīglīdzekļu iegādei un pielāgošanai cietušās personas vajadzībām	Līdz 9 960,10 (7 000,00)
5. Valsts budžeta līdzekļi, kas izlietoti cietušās personas - Iekšlietu ministrijas sistēmas vai Tieslietu ministrijas Ieslodzījumu vietu pārvaldes darbinieka ar speciālo dienesta pakāpi - ārstēšanai vai medicīniskajai rehabilitācijai par Iekšlietu ministrijas Veselības un	Līdz 17 074,46 (12 000,00)

sociālo lietu valsts aģentūras valsts aģentūras valsts budžeta līdzekļiem	
6. Pašvaldību budžetu līdzekļi, kas izlietoti cietušās personas ārstēšanai, rehabilitācijai, tehnisko palīglīdzekļu iegādei vai nomai vai cietušās personas pabalstiem	Līdz 14 228,72 (10 000,00)

Par apdrošināšanas gadījumiem, kas iestājušies sākot ar 01.01.2014.

Valsts budžeta un pašvaldību budžetu līdzekļu iedalījums	Summa, EUR
1. Valsts budžeta līdzekļi, kas izlietoti, nodrošinot cietušās personas ārstēšanu un medicīnisko rehabilitāciju	Līdz 107 000,00
2. Valsts budžeta līdzekļi, kas izlietoti cietušās personas pensijām un pabalstiem, kā arī pensiju un pabalstu izmaksām sakarā ar cietušās personas nāvi	Līdz 114 000,00
3. Valsts budžeta līdzekļi, kas izlietoti cietušās personas sociālajai vai profesionālajai rehabilitācijai	Līdz 10 000,00
4. Līdz 04.07.2009 - Valsts budžeta līdzekļi, kas izlietoti tehnisko palīglīdzekļu iegādei vai nomai cietušās personas vajadzībām No 05.07.2009 - Valsts budžeta līdzekļi, kas izlietoti tehnisko palīglīdzekļu iegādei un pielāgošanai cietušās personas vajadzībām	Līdz 10 000,00
5. Valsts budžeta līdzekļi, kas izlietoti cietušās personas - Iekšlietu ministrijas sistēmas vai Tieslietu ministrijas Ieslodzījumu vietu pārvaldes darbinieka ar speciālo dienesta pakāpi - ārstēšanai vai medicīniskajai rehabilitācijai par Iekšlietu ministrijas Veselības un sociālo lietu valsts aģentūras valsts aģentūras valsts budžeta līdzekļiem	Līdz 17 100,00
6. Pašvaldību budžetu līdzekļi, kas izlietoti cietušās personas ārstēšanai, rehabilitācijai, tehnisko palīglīdzekļu iegādei vai nomai vai cietušās personas pabalstiem	Līdz 14 300,00

(Ar biedru sapulces 2013.gada 20.decembra sēdē (protokols Nr.5) un 2014.gada 28.marta sēdē (protokols Nr.2) apstiprinātajiem grozījumiem)

Ja apdrošinātājam vai LTAB, kas atlīdzina valsts budžeta vai pašvaldību budžetu izdevumus, pamatojoties uz valsts iestāžu vai pašvaldību institūciju iesniegumiem un tiem pievienotajiem dokumentiem, lēmuma par apdrošināšanas atlīdzību pieņemšanai ir nepieciešami papildus dokumenti par cietušās personas veselības stāvokli pēc CSNg, tad apdrošinātājs vai LTAB var pieprasīt:

1) ģimenes (ārstējošam) ārstam (-iem) vai ārstniecības iestādei izrakstus vai to kopijas no stacionāra pacienta/ambulatorā pacienta medicīniskās kartes, ko izsniegusi ārstniecības iestāde, kurā CSNg cietusī persona nogādāta vai griezusies pati pēc CSNg, vai turpinājusi ārstēšanos pēc CSNg (pamatojums - Likuma 54.panta otrās daļas 1.punkts un Pacientu tiesību likuma 10.pants);

(Ar biedru sapulces 2012.gada 23.maija sēdē apstiprinātajiem grozījumiem (protokols Nr.5))

2) Sociālās integrācijas valsts aģentūrai cietušās personas ģimenes (ārstējošā) ārsta atzinuma, kas līdz 2009.gada 3.aprīlim saskaņā ar MK 2004.gada 28.decembra noteikumiem Nr.1067 „Noteikumi par kārtību, kādā personas saņem sociālās rehabilitācijas pakalpojumus sociālās rehabilitācijas institūcijās, un prasībām sociālās rehabilitācijas pakalpojumu sniedzējiem" vai no 2009.gada 4.aprīļa saskaņā ar MK 2009.gada 31.marta noteikumiem Nr.279 „Noteikumi par kārtību, kādā personas saņem sociālās rehabilitācijas pakalpojumus sociālās rehabilitācijas institūcijās, un prasībām sociālās rehabilitācijas pakalpojumu sniedzējiem" sniegts sociālo rehabilitācijas pakalpojumu saņemšanai, kopiju;
(Ar biedru sapulces 2012.gada 23.maija sēdē apstiprinātajiem grozījumiem (protokols Nr.5))
3) Sociālās integrācijas valsts aģentūrai kā profesionālās rehabilitācijas pakalpojumu sniedzējam cietušās personas ģimenes ārsta izziņas par personas veselības stāvokli, kas iesniegta Sociālās integrācijas valsts aģentūrai līdz 2009.gada 17.februārim saskaņā ar MK 2003.gada 27.maija noteikumiem Nr.274 „Kārtība, kādā personas saņem profesionālās rehabilitācijas pakalpojumus" vai no 2009.gada 18.februāra saskaņā ar MK 2009.gada 10.februāra noteikumiem Nr.120 „Kārtība, kādā personas saņem profesionālās rehabilitācijas pakalpojumus", kopiju vai ģimenes ārsta atzinuma par personas veselības stāvokli un individuālā rehabilitācijas plāna, kas iesniegts no 2012.gada 21.aprīļa saskaņā ar MK 2012.gada 17.aprīļa noteikumiem Nr.271 „Kārtība, kādā personas saņem profesionālās rehabilitācijas pakalpojumus", kopijas un Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu valsts komisijas izsniegtas invaliditātes izziņas ar norādi par profesionālās rehabilitācijas pakalpojumu nepieciešamību kopiju;
(Ar biedru sapulces 2012.gada 23.maija sēdē apstiprinātajiem grozījumiem (protokols Nr.5))
4) Valsts tiesu medicīniskās ekspertīzes centram konsultatīvi skaidrojošu eksperta atzinumu vai izrakstu no cietušajai personai veiktās tiesu medicīniskās ekspertīzes saskaņā ar MK 2013.gada 10.septembra noteikumiem Nr.807 „Valsts tiesu medicīnas ekspertīzes centra maksas pakalpojumu cenrādis".

(Ar biedru sapulces 2013.gada 20.decembra sēdē apstiprinātajiem grozījumiem (protokols Nr.5) un 2014.gada 10.oktobra sēdē apstiprinātajiem grozījumiem (protokols Nr.4))

Saskaņā ar LTAB Juridiskās komisijas lēmumiem un citiem LTAB lēmumiem, VSAA tiek atlīdzināti arī šādi izdevumi:

1) slimības pabalsts sakarā ar slima (CSNg cietuša) bērna kopšanu;
2) apbedīšanas pabalsts, neatkarīgi no tā, vai apdrošinātājs vai LTAB ir izmaksājis apdrošināšanas atlīdzību par apbedīšanas izdevumiem saskaņā ar Likuma 23.panta piekto daļu;
3) piemaksa pie ģimenes valsts pabalsta par bērnu invalīdu;
4) apbedīšanas pabalsts neatkarīgi no tā, vai mirusī persona ir bijusi apgādnieks vai nē;
5) pabalsts aizbildnim par bērna uzturēšanu un atlīdzība par aizbildņa pienākumu pildīšanu, ja aizbildnība ir cēloniskā sakarā ar CSNg;
6) piemaksa pie invaliditātes pensijas.

Saskaņā ar 2011.gada 26.oktobra grozījumiem Likuma 24.pantā par apdrošināšanas gadījumiem, kas iestājušies pēc minēto grozījumu spēkā stāšanās, **VSAA tiek atlīdzināti arī šādi izdevumi**:

1) ārstēšanās un rehabilitācijas izdevumi;

2) izmaksas, kas veiktas saskaņā ar likuma „Par obligāto sociālo apdrošināšanu pret nelaimes gadījumiem darbā un arodslimībām" 14.panta trešās daļas 1.punktu par personas ārstēšanu, aprūpi un medicīnisko rehabilitāciju;
3) pabalsti pārdzīvojušajam laulātajam, kas izmaksāti sakarā ar pensijas saņēmēja nāvi saskaņā ar likuma „Par valsts pensijām" 37.panta trešo daļu.

(Ar biedru sapulces 2012.gada 23.maija sēdē (protokols Nr.5) un 2013.gada 28.marta sēdē (protokols Nr.1) apstiprinātajiem grozījumiem)

Saskaņā ar LTAB Juridiskās komisijas 2012.gada 7.decembra atzinumu Nr.10 (protokols Nr. 7/2012) zaudējumi par patapinātu tehnisko līdzekli tiek aprēķināti saskaņā ar LR Ministru kabineta 2009.gada 15.decembra noteikumu Nr.1474 „Tehnisko palīglīdzekļu noteikumi" 17.[1] punktu.

(Ar biedru sapulces 2013.gada 28.marta sēdē apstiprinātajiem grozījumiem (protokols Nr.1))

Apdrošināšanas atlīdzības aprēķina piemēri norādīti metodikas 7.-10.pielikumā.

5. ATBILDĪBAS PAKĀPES NOTEIKŠANAS KĀRTĪBA CSNg CIETUŠAJĀM PERSONĀM

(Likuma 31.panta sestā daļa)

OCTA likuma 31.panta sestajā daļā ir noteikts, ja CSNg zaudējumu nodarījusi viena persona, bet par zaudējumu nodarīšanu vai to apmēra palielināšanu ir atbildīgas arī citas CSNg iesaistītās personas, zaudējumus atlīdzina, ņemot vērā CSNg iesaistīto personu atbildības pakāpi.

<u>Būtiskākās situācijas</u>, kas varētu izraisīt vai veicināt papildu miesas bojājumu/saslimšanu rašanos un līdz ar to arī zaudējumu apmēra palielināšanos CSNg cietušajām personām (Likuma 1.panta 8.punkts nosaka, ka cietusī persona ir fiziskā persona, kurai CSNg nodarīts veselības kaitējums, izņemot CSNg zaudējumu nodarījušā transportlīdzekļa vadītāju):

1) cietusī persona nav ievērojusi CSN noteiktās prasības (nav piesprādzējusies ar drošības jostu, nav lietojusi aizsargķiveri vai nav to aizsprādzējusi vispār vai atbilstoši lietošanas instrukcijai, nav atradusies tai paredzētā vietā, atvērusi braucoša transportlīdzekļa durvis u.c.);
2) cietusī persona zināja, ka transportlīdzekļa vadītājs ir alkohola reibumā un tomēr nolēmusi pārvietoties ar viņa vadīto transportlīdzekli;
3) cietusī persona zināja, ka transportlīdzekļa vadītājs nav ieguvis atbilstošas kategorijas transportlīdzekļa vadītāja apliecību un tomēr nolēmusi pārvietoties ar viņa vadīto transportlīdzekli;
4) cietusī persona, kura konkrētā gadījumā ir pasažieris sabiedriskajā transportā, neievēro sabiedriskā transporta lietošanas noteikumus;
5) cietusī persona neievēro ārstēšanās režīmu u.c..

Nosakot CSNg cietušo personu atbildības pakāpi, nepieciešams ņemt vērā:

1) **2005.gada 30.jūnija Eiropas Kopienu tiesas spriedumu lietā C-537/03**, kurā noteikts, ka Padomes 1983.gada 30.decembra Otrās direktīvas 84/5/EEK par dalībvalstu likumu tuvināšanu attiecībā uz transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības apdrošināšanu 2.panta 1.punkts un Padomes 1990.gada 14.maija Trešās direktīvas 90/232/EEK par

dalībvalstu tiesību aktu tuvināšanu attiecībā uz transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligāto apdrošināšanu 1. pants nepieļauj valsts tiesību normas, kas, pamatojoties uz pasažiera līdzdalību tam nodarītajos zaudējumos, ļauj atteikt vai nesamērīgā veidā ierobežot transportlīdzekļa obligātās apdrošināšanas atlīdzību. Tam, ka attiecīgais pasažieris ir tā transportlīdzekļa īpašnieks, kura vadītājs izraisījis negadījumu, nav nozīmes.

2) **2007.gada 19.aprīļa Eiropas Kopienas tiesas spriedumu lietā C-356/05,** kurā noteikts, ka - Padomes 1990. gada 14. maija Trešās direktīvas 90/232/EEK par dalībvalstu tiesību aktu tuvināšanu attiecībā uz mehānisko transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības apdrošināšanu 1. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tas aizliedz valsts tiesisko regulējumu, saskaņā ar kuru mehānisko transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātā apdrošināšana neattiecas uz atbildību par tādām personām nodarītajiem miesas bojājumiem, kas brauc mehāniskā transportlīdzekļa daļā, kuru nav paredzēts aprīkot ar pasažieru sēdekļiem un kura nav aprīkota ar tiem.

3) **Direktīvas 2009/103/EK (turpmāk – 6.direktīva) preambulas (23) punktu, kurā noteikts,** ka jebkura pasažiera, kas atrodas transportlīdzeklī, iekļaušana apdrošināšanas segumā ir liels spēkā esošo tiesību aktu sasniegums. Šis mērķis būtu apdraudēts, ja atbilstīgi valstu tiesību aktiem vai noteikumiem, kas iekļauti apdrošināšanas līgumā, apdrošināšanas segums neattiektos uz pasažieriem, ja viņi būtu zinājuši vai viņiem būtu vajadzējis zināt, ka transportlīdzekļa vadītājs negadījuma brīdī ir bijis alkohola vai citas apreibinošas vielas ietekmē. Parasti pasažieris nevar pareizi noteikt vadītāja reibuma pakāpi.

   Mērķi atturēt cilvēkus vadīt transportlīdzekli apreibinošu vielu ietekmē nevar panākt, samazinot apdrošināšanas segumu tiem pasažieriem, kas ir transportlīdzekļa negadījuma cietušie. Tas, ka uz šiem pasažieriem attiecas transportlīdzekļa obligātā apdrošināšana, neierobežo lēmumus par viņu atbildību, kas tiem, iespējams, būtu jāuzņemas atbilstīgi spēkā esošajiem valsts tiesību aktiem, vai par kompensācijas lielumu par zaudējumiem konkrētā negadījumā.

4) **Likuma 31.panta vienpadsmito daļu,** kurā ir noteikts, ka apdrošinātājs vai LTAB nav tiesīgs atteikt apdrošināšanas atlīdzību vai to būtiski samazināt, ja cietusī persona (transportlīdzekļa pasažieris) zināja vai tai būtu vajadzējis zināt, ka transportlīdzekļa vadītājs CSNg brīdī bijis alkohola vai citu apreibinošas vielas reibumā.

5) **6.direktīvas 13.panta 1.punktu, kas paredz izņēmumus -**

   Katra dalībvalsts veic visus atbilstošos pasākumus, lai nodrošinātu to, ka tiktu uzskatīti par spēkā neesošiem attiecībā uz prasījumiem, ko iesniedz trešās personas, kuras ir negadījumā cietušie, jebkuri likumos paredzētie vai līgumā noteiktie noteikumi, kas iekļauti apdrošināšanas polisē, kura izsniegta saskaņā ar 3.pantu, un kas transportlīdzekļu lietošanas vai vadīšanas apdrošināšanu neattiecina uz:

   a. personām, kam nav tiešu vai netiešu atļauju;
   b. personām, kam nav attiecīgā transportlīdzekļa vadītāja apliecības;
   c. personām, kuras ir pārkāpušas obligātās tehniskās prasības attiecībā uz attiecīgā transportlīdzekļa stāvokli un drošību.

   Tomēr noteikumus vai atrunas, kas minētas pirmās daļas a) apakšpunktā, var vērst pret personām, kuras apzināti reģistrējušas transportlīdzekli, kas radījis kaitējumus vai traumas, ja apdrošinātājs var pierādīt, ka personas ir zinājušas, ka transportlīdzeklis ir zagts.

Dalībvalstīm ir tiesības nepiemērot pirmās daļas noteikumus negadījumiem, kas notikuši to teritorijā, ciktāl cietušais par zaudējumiem var saņemt kompensāciju no sociālā nodrošinājuma iestādes.

6) **EST spriedumu lietā C-484/09** (Portugāles lieta), kurā tiesa nosprieda, ka Pirmā, Otrā un Trešā direktīva OCTA jomā nav pret tādu valsts civiltiesisko regulējumu, kas tādā situācijā, kāda ir pamata prāvā, kurā ir notikusi transportlīdzekļu sadursme, turklāt nav pierādāma neviena vadītāja vaina un vienam no vadītājiem šajā negadījumā ir nodarīti miesas bojājumi un materiālie zaudējumi, izraisa to, ka cietušās personas no atbildības par risku izrietošais prasījums vispārīgi tiek samazināts uz pusi (*jo šādu regulējumu paredz Portugāles Civilkodekss*),
7) **EST spriedumu lietā C-409/09** (Portugāles lieta), kurā tiesa nosprieda, ka Pirmā, Otrā un Trešā direktīva OCTA jomā ir jāinterpretē tādējādi, ka tās neliedz pieņemt tādus valsts tiesību noteikumus par civiltiesisko atbildību, ar kuriem ir atļauts CSNg cietušajam (velosipēda vadītājam, kurš pats vainojams, jo brauca pa ceļa nepareizo pusi) liegt vai samazināt tiesības prasīt no mehāniskā transportlīdzekļa, kas bijis iesaistīts CSNg, vadītāja civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas atlīdzību, pamatojoties uz individuālu šī cietušā pilnīgas vai daļējas līdzdalības tam nodarītajā kaitējumā novērtējumu.

(Ar biedru sapulces 2014.gada 10.oktobra sēdē (protokols Nr.4) un 2015.gada 27.marta sēdē (protokols Nr.2) apstiprinātajiem grozījumi)

Izvērtējot CSNg iesaistīto personu atbildības pakāpi, apdrošinātājam vai LTAB ir nepieciešams **pierādīt** CSNg iesaistītās personas līdzatbildību par papildu miesas bojājumu/saslimšanu rašanos un līdz ar to arī zaudējumu apmēra palielināšanos. Tajā pašā laikā, līdzatbildība par zaudējumu apmēra palielināšanu saskaņā ar minēto tiesu praksi un tiesību normām, nedrīkst būt par pamatu apdrošināšanas atlīdzības atteikumam vai būtiskam tās samazinājumam.

Lai pierādītu to, ka cietusī persona pati ir līdzatbildīga par papildu miesas bojājumu/saslimšanu rašanos un zaudējumu apmēra palielināšanos, apdrošinātājam vai LTAB:

1) ceļu policijas, izmeklēšanas iestāžu un/vai tiesu dokumentos **jākonstatē fakts**, **ka cietusī persona nav ievērojusi CSN** (piem., nav lietojusi drošības jostu, aizsargķiveri, atvērusi transportlīdzekļa durvis, nav atradusies tai paredzētā vietā);
2) ārstniecības iestāžu izrakstos **jākonstatē fakts**, ka **cietusī persona nav ievērojusi ārstēšanās režīmu**;
3) **jānovērtē** CSNg cietušajai personai nodarītais **veselības kaitējums**, diferencējot:
   a) saslimšanas, kuras būtu radušās CSNg neatkarīgi no tā, vai cietusī persona ir ievērojusi CSN, vai nē;
   b) saslimšanas, kuras radušās CSNg tāpēc, ka cietusī persona nav ievērojusi CSN;
   c) saslimšanas, kuras radušās tāpēc, ka cietusī persona pēc CSNg nav ievērojusi ārstēšanās režīmu;
   d) hroniskas saslimšanas, kuru paasinājums radies CSNg rezultātā;
   e) saslimšanas, kuras nav cēloniskā sakarā ar CSNg.

Lai diferencētu miesas bojājumu/ saslimšanu rašanās iemeslus, nepieciešams izvērtēt iesniegtajos medicīniskajos dokumentos un/vai tiesu medicīnas eksperta atzinumā norādīto informāciju.

Gadījumos, kad nav iespējams pilnībā noteikt miesas bojājumu/ saslimšanu rašanās iemeslus, apdrošinātājs vai LTAB, pamatojoties uz Likuma 54.panta otro daļu ir tiesīgs pieprasīt papildus informāciju.

Ja cietušās personas darbībās ir konstatēti pārkāpumi un diferencēti CSNg cietušās personas miesas bojājumi/ saslimšanas, apdrošinātājs vai LTAB sagatavo atzinumu CSNg iesaistīto personu atbildības pakāpes noteikšanai par CSNg cietušās personas veselībai nodarīto kaitējumu, nosakot CSNg cietušās personas atbildības pakāpi par sev nodarīto kaitējumu (zaudējumiem) vai tā apmēra palielināšanu.

Atzinums Nr. _____
CSNg iesaistīto personu atbildības pakāpes noteikšanai
par CSNg cietušās personas veselībai nodarīto kaitējumu

1.Sastādīts (adrese)_____ _____, _____, ___.gada __._____.
CSNg datums un vieta: ___.gada __._____, _____, _____.
CSN ISN _____
CSNg protokola Nr._____

2. Ziņas par CSNg iesaistītajiem dalībniekiem un CSNg apstākļiem:

CSNg dalībnieki	A (zaudējumu nodarītājs)	B (cietusī persona)
1.Transportlīdzekļa marka	FORD MONDEO	MB C270
2.Valsts reģistrācijas numura zīme	BB 0404	GD 0506
3.Īpašnieks, (vārds uzvārds)	J.Bērziņš	P.Apsītis
4.Vadītājs, (vārds uzvārds)	K.Liepiņš	B.Krūmiņa
5.Cietušās personas vārds, uzvārds, personas kods	X	Rihards Eglītis, p.k.-
6.Cietušās personas statuss (vadītājs, pasažieris)	X	pasažieris MB C270
7.Transportlīdzekļa, kurā atradās cietusī persona, sadursmes veids (frontāla, laterāla, rotācijas, trieciens no mugurpuses, apgāšanās, saspiešana)	iebraukšana pretējā braukšanas joslā, sadursme ar pretim braucošo MB	nobraukums no ceļa un apgāšanās pēc sadursmes ar FORD MONDEO
8.Cietušās personas atrašanās vieta: 1) CSNg brīdī; 2) pēc sadursmes.	X	1)CSNg brīdī priekšējā sēdeklī; 2)CSNg rezultātā izmests no salona
9.Transportlīdzekļu braukšanas ātrums CSNg brīdī, km/h	90 km/h	70 km/h
10.Drošības jostas vai aizsargķiveres lietošana (vai aizsargķivere/drošības josta bijusi aizsprādzēta)	X	nebija lietojis drošības jostu, CSN 32.punkta pārkāpums

11.Citi konstatētie pārkāpumi: 1)transportlīdzekļa vadīšana reibuma stāvoklī; 2)transportlīdzekļa vadīšana, ja nav iegūtas atbilstošas kategorijas autovadītāja tiesības; 3)kopīga alkohola lietošana pirms CSNg	X	pirms braukšanas, kopīgi lietojis alkoholu ar MB vadītāju B.Krūmiņu
12.Saslimšanas, kuras cietušajai personai būtu radušās CSNg rezultātā neatkarīgi no tā, vai cietusī persona ir ievērojusi CSN, vai nē	X	
13.Saslimšanas, kuras cietušajai personai radušās, neievērojot CSN	X	
14.Hroniskas saslimšanas, kuru paasinājums radies CSNg rezultātā	X	
15.Saslimšanas, kuras radušās tāpēc, ka cietusī persona nav ievērojusi ārstēšanās režīmu	X	
16.Konstatētie ārstēšanās režīma pārkāpumi	X	
17.Saslimšanas, kuras nav cēloniskā sakarā ar CSNg	X	

3. CSNg dalībnieku atbildības pakāpe par nodarīto kaitējumu cietušās personas veselībai:

Apdrošināšanas atlīdzības samazinājuma noteikšana par CSNg rezultātā radušos miesas bojājumu apmēra palielinājumu	**A (zaudējumu nodarītājs)**	**B (cietusī persona)**
Pārkāpumi, kuri konstatēti zaudējumus nodarījušā transportlīdzekļa vadītāja un cietušās personas rīcībā	3., 4., 10., 112.	**CSN 32.p.**
Saskaņā ar metodisko norādījumu "Ceļu satiksmes negadījumā iesaistīto personu atbildības pakāpes noteikšana" 15.1.pamatsituāciju(81.lpp.) noteiktā atbildības pakāpe – **20%**, ja pasažieris, nelietojot drošības jostu, ir ieguvis miesas bojājumus, kas nebūtu radušies, lietojot drošības jostu un papildus norādījumiem (84.lpp.) par kopīgu alkohola lietošanu – **10%**	**70%**	**30%**

4. Pamatojums atbildības sadalījuma noteikšanai:

1) Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas likums (31.panta pirmā un sestā daļa);
2) atlīdzību lietas Nr. _____ materiāli (norādot dokumentu skaitu un veidu);
3) CP, izmeklēšanas iestādes vai tiesas dokumentu kopijas (norādot dokumentu skaitu un veidu);
4) ārstniecības iestāžu izrakstu un/vai TME atzinuma kopijas (norādot dokumentu skaitu un veidu);

5) citi dokumenti, kas pamato CSNg cietušās personas veselībai nodarīto kaitējumu un tā apmēra palielināšanos (norādot dokumentu skaitu un veidu);
6) Transportlīdzekļu apdrošinātāju biroja metodika „Ceļu satiksmes negadījumā personai nodarīto zaudējumu atlīdzināšana";
7) Transportlīdzekļu apdrošinātāju biroja metodiskie norādījumi "Ceļu satiksmes negadījumā iesaistīto personu atbildības pakāpes noteikšana".

5. Atzinumu sastādīja:
(AAS, amats, vārds, uzvārds, datums, paraksts): _____, _____.

Ja CSNg rezultātā ir cietušas vairākas personas, tad atbildība par cietušās personas veselībai nodarīto kaitējumu (zaudējumiem) ir izvērtējama par katru cietušo personu atsevišķi.

Ja apdrošinātājs vai LTAB ir konstatējis cietušās personas līdzatbildību par CSNg rezultātā nodarīto veselības kaitējumu, tad procentuālais samazinājums, kāds noteikts **CSNg iesaistīto personu atbildības sadalījumā,** tiek piemērots vienāds visos zaudējumu atlīdzību veidos saistībā ar konkrēto cietušo/bojāgājušo personu.

Zaudējumu atlīdzību sakarā ar personas veselībai nodarīto kaitējumu nedrīkst samazināt, ja:

a) transportlīdzekļa vadītājs ar tiesas spriedumu kriminālprocesā ir atzīts par vainīgu noziedzīga nodarījuma pret satiksmes drošību izdarīšanā, un nav konstatēti nekādi blakus apstākļi, kas varētu kalpot par pamatu apdrošināšanas atlīdzības samazināšanai cietušajai personai;
b) nav ticis konstatēts cēloniskais sakars starp CSNg cietušās personas pārkāpumiem, miesas bojājumu rašanos un to apmēra palielināšanos.

Vispārīga informācija par transporta traumām norādīta metodikas 11.pielikumā.

6. LTAB ATLĪDZĪBU LIETU ADMINISTRĒŠANA

Atlīdzību lietu, kuras ir LTAB kompetencē, administrēšana notiek saskaņā ar starp LTAB un apdrošinātājiem noslēgto līgumu Nr.TAB/SAD-1 „Par savstarpējo sadarbību atlīdzību lietu administrēšanā" (turpmāk – Līgums), kas spēkā no 2005.gada 1.marta, un noslēgtajām vienošanām pie Līguma.

Administrējot atlīdzību lietas, kurās izmaksas tiek veiktas **vairāku maksājumu veidā**, nepieciešams pievērst uzmanību tam, ka maksa par atlīdzību lietas administrēšanu tiek aprēķināta 15% apmērā no kopējās apdrošināšanas atlīdzības summas, ievērojot Līguma 28.punktā noteiktās maksas par atlīdzību lietas administrēšanu minimālo un maksimālo robežu.

Atlīdzību lietas par regulārajiem maksājumiem apgādājamiem sakarā ar apgādnieka nāvi un cietušajai personai sakarā ar darbspēju zaudējumu administrē atbilstoši Līguma 22.punktā noteiktajai kārtībai. Maksa par minēto atlīdzību lietas administrēšanu tiek aprēķināta atbilstoši Līguma 31.1.[1] punktam.

(Ar biedru sapulces 2012.gada 23.maija sēdē apstiprinātajiem grozījumiem (protokols Nr.5))

7. PIEMĒRI APDROŠINĀŠANAS ATLĪDZĪBAS APRĒĶINĀŠANAI

Kā atsevišķi faili Excel formātā (1.-10.pielikums).
(Ar biedru sapulces 2013.gada 20.decembra sēdē (protokols Nr.5) un 2014.gada 28.marta sēdē (protokols Nr.2) apstiprinātajiem grozījumiem)

Aprēķinot izmaksāto darba algu par periodu pirms CSNg (pēdējie 6 mēneši, neskaitot mēnesi, kurā noticis CSNg), tiek piemērotas attiecīgajā periodā spēkā esošās nodokļu likmes, neapliekamais minimums un nodokļa atvieglojumi.
(Ar biedru sapulces 2013.gada 28.marta sēdē apstiprinātajiem grozījumiem (protokols Nr.1))

11.pielikums

Vispārīga informācija par transporta traumām*

**„Tiesu medicīnas esence", O.Teteris, Apgāds „Rasa ABC", 2004*

Transporta traumas var iedalīt šādi:

I Pēc transportlīdzekļu veidiem:

a) autotraumas;
b) mototraumas;
c) velosipēdu traumas;
d) sliežu ceļa transporta traumas (vilcieni, tramvaji);
e) speciālu transportlīdzekļu (kvadricikli, sniega motocikli, kamanas utt.) u.c. traumas.

II Pēc traumas iegūšanas apstākļiem (mehāniskas traumas):

a) traumas no transportlīdzekļu ārējo daļu tiešas sadursmes ar cilvēku;
b) traumas, kas gūtas, atrodoties transportlīdzeklī;
c) traumas, kas gūtas, izkrītot no transportlīdzekļa.

Autotraumas

Tiek izšķirti 5 galvenie autotraumu veidi:

1) bojājumi, kuri radušies, automobilim saduroties ar cilvēku;
2) bojājumi, kuri rodas no pārbraukuma ar automobiļa riteņiem;
3) bojājumi, kuri rodas, izkrītot no braucoša automobiļa;
4) bojājumi, kuri rodas, cilvēkam atrodoties automobiļa salonā;
5) bojājumi, kuri rodas, cilvēka ķermeni saspiežot starp automobili un citu priekšmetu.

Bojājumi, kuri radušies automobilim saduroties ar cilvēku – uzbraukums gājējam

Izšķir vairākas fāzes, kurās gājējam rodas bojājumi:

1) pirmais kontakts ar automobili – no sitiena un vispārēja satricinājuma;
2) ķermeņa kritiens uz automobili – sitiens pret automobiļa daļām, satricinājums (šī fāze var arī nebūt atkarībā no automobiļa konstruktīvajām īpatnībām (piem., kravas automobilis, traktors) un cilvēka auguma (piem., bērniem, neliela auguma cilvēkiem);
3) ķermeņa kritiens uz brauktuves – sitiens pret ceļa segumu;
4) slīdēšana pa brauktuvi – berze pret zemi.

Cietušo personu miesas bojājumu smagums atkarīgs no automobiļa masas un braukšanas ātruma, bet bojājumu lokalizācija no to automobiļa daļu augstuma, ar kurām izdarīts sitiens.
Visbiežāk tiek konstatēts sitiens ar priekšējo automobiļa virsmu – priekšējo atdurstieni, motora pārsega stūri, spārnu vai lukturi.

Raksturīgie/ iespējamie miesas bojājumi, ja ir sadursme:

1) ar vieglo automobili:
   a) joslveida asinsizplūdums vai nobrāzums 25-40cm augstumā no pēdu līmeņa;
   b) sadragāti muskuļi;
   c) apakšstilba kaula/kaulu slēgts vai vaļējs lūzums;
   d) apakšstilba amputācija (ja ir bijis liels automobiļa ātrums un spēcīgs trieciens);
   e) iegurņa kaulu lūzumi un iekšējo orgānu bojājumi (ja ir bijis liels automobiļa ātrums un spēcīgs trieciens);
   f) dažādi galvas ievainojumi (ja cilvēks tiek uzmests uz transportlīdzekļa motora pārsega), kas visbiežāk ir nāves cēlonis;
   g) nobrāzumi, sisti ievainojumi un lūzumi (ja cilvēks nokrīt atpakaļ uz brauktuves).
2) ar kravas automobili:
   a) iegurņa kaulu lūzumi;
   b) mugurkaulāja lūzumi;
   c) ribu lūzumi;
   d) nobrāzumi, sisti ievainojumi un lūzumi (ja cilvēks nokrīt atpakaļ uz brauktuves)
   e) iekšējo orgānu bojājumi, skeleta kaulu lūzumi, ķermeņa daļu deformācijas (ja ir bijis pārbraukums ar automobiļa riteņiem).

Miesas bojājumu raksturs atkarībā no automobiļa uzbūves un braukšanas ātruma

Vieglie automobiļi

Automobiļa braukšanas ātrums	Raksturīgie miesas bojājumi*
20-30 km/h	Slēgti bamperlūzumi (apakšstilba kaulu lūzumi). Vienpusēji iegurņa lūzumi iedarbības pusē 3-4 ribu lūzumi. Galvaskausa kaulu lūzumi (nav raksturīgi, ja automobiļa braukšanas ātrums bijis mazāks par 20 km/h) .
40-45 km/h	Zarnkaula un krusta kaula savienojuma vai simfīzes vienlaicīgs pārrāvums. Jostas skriemeļu lūzums. Mugurkaulāja saišu bojājums.
50-60 km/h	Vaļēji bamperlūzumi (apakšstilba kaulu lūzumi). 6-8 ribu lūzumi.
70-80 km/h	Iespējams 1.kakla skriemeļa un pakauša kaula saišu pārrāvums. Daļējs iegareno smadzeņu pārrāvums.
Virs 70-80 km/h	Pilnīgs iegareno smadzeņu pārrāvums. Mugurkaulāja lūzumi (nav raksturīgi, ja

	automobiļa braukšanas ātrums bijis mazāks par 70km/h).
Virs 90 km/h	Iespējams ķermeņa pārdalījums

*norādīti tikai atsevišķi, raksturīgākie miesas bojājumi

Kravas automobiļi

Automobiļa braukšanas ātrums	Raksturīgie miesas bojājumi*
10 km/h	Galvaskausa deniņkaula lūzums.
15-20 km/h	Krūšu skriemeļu saišu un dažu ribu lūzumi. Gūžas (augšstilba) kaula bamperlūzums. Iegurņa lūzumi.
25-30 km/h	Gūžas (augšstilba) kaula lūzums. 5 ribu lūzumi. Dislocēts pakauša kaula lūzums.
40-45 km/h	7-8 ribu lūzumi. Krūšu skriemeļu saišu bojājumi ar luksāciju. Muguras smadzeņu bojājums. Iegurņa kaula lūzumi.
50-60 km/h	Vaļējs gūžas (augšstilba) kaula lūzums.

*norādīti tikai atsevišķi, raksturīgākie miesas bojājumi

Bojājumi, kuri rodas cilvēkam, atrodoties automobiļa salonā

Cietušo personu miesas bojājumi atkarīgi no automobiļa konstrukcijas, sadursmes veida, braukšanas ātruma, drošības jostas lietošanas, cilvēka ķermeņa masas u.c. faktoriem.

Automobiļu sadursmes veidi:

Frontāla sadursme

Visbiežāk sastopamais sadursmes veids.

Smagākos miesas bojājumus paraksti gūst automobiļa vadītājs un pasažieris, kurš sadursmes brīdī atradies priekšējā sēdeklī.

Raksturīgās/iespējamās traumas:

1) zemādas asins izplūdumi, ādas nobrāzumi (atkarīgi no cietušās personas atrašanās vietas automobiļa salonā, drošības jostu lietošanas, gadalaika u.c.);
2) sejas traumas – sasitumi, nobrāzumi, plēstas brūces u.c. (vairāk priekšējā sēdekļa pasažierim);
3) galvas pieres rajona traumas (vairāk pasažierim, kurš sadursmes brīdī atradies priekšējā sēdeklī);
4) galvaskausa velves kaula lūzumi (pasažierim, kurš sadursmes brīdī atradies priekšējā sēdeklī, ja automobiļa braukšanas ātrums pārsniedz 50 km/h un tā ietriecas šķērslī);
5) kakla hiperekstenzijas, hiperfleksijas traumas;
6) ceļa locītavas traumas – asins izplūdumi, ceļa kaulu lūzumi (vairāk pasažierim, kurš sadursmes brīdī atradies priekšējā sēdeklī);
7) gūžas (augšstilba) kaula diafizārs lūzums;
8) gūžas (augšstilba) kaula kakliņa lūzums;

9) iegurņa kaula locītavas bedrītes lūzums;
10) krūšu kaula, ribu lūzumi, augšstilba kaula lūzums, plaušu un sirds sasitumi u.c. (automobiļa vadītājam atsitoties pret stūri).

Pasažieri, kuri sadursmes brīdī atradušies aizmugurējā sēdeklī, ja ir piesprādzējušies, parasti cieš mazāk. Iespējami dažādi sasitumi, satricinājumi.

Ja cietusī persona nav bijusi piesprādzējusies, gūtās traumas atkarīgas no automobiļa braukšanas ātruma, konstrukcijas, pasažiera atrašanās vietas automobiļa salonā, ķermeņa masas u.c. faktoriem. Miesas bojājumi diapazonā no sasitumiem līdz pat letālam iznākumam, ja pasažieris tiek izmests no automobiļa vai bijusi pārāk spēcīga sadursme.

Laterāla sadursme

Traumas cietušajām personām parasti rodas trieciena iedarbības pusē.

Raksturīgās/iespējamās traumas:
1) galvas traumas deniņu rajonā;
2) augšējās ekstremitātes traumas;
3) krūšu kurvja traumas;
4) iegurņa traumas;
5) augšstilba traumas.

Rotācijas sadursme

Cietušo personu traumas ir mazāk smagas kā citās sadursmēs, ja automobilis rotē.

Trieciens automobilim no mugurpuses

Šīs sadursmes rezultātā notiek izteikta kakla daļas hiperekstenzija, kam seko hiperfleksija un bieži arī kakla skriemeļu bojājumi, t.s. "pātagas cirtiena" trauma. Iespējami dažāda smaguma mugurkaula bojājumi, galvas smadzeņu satricinājums u.c..

Automobiļa apgāšanās

Miesas bojājumi cietušajiem rodas atkarībā no automobiļa velšanās vai kūleņošanas virziena un trieciena pret kādu priekšmetu. Bieži cietušās personas tiek izmestas no automobiļa, saspiestas vai piespiestas.

Saspiešana starp automobili un citu priekšmetu

Bojājumi atkarīgi no priekšmeta vai virsmas, ar kuru cietusī persona tiek saspiesta.

Vieglais automobilis parasti rada bojājumus:
1) apakšstilba apvidū;
2) augšstilba apvidū;
3) iegurņa apvidū.

Kravas automobilis parasti rada bojājumus:
1) augšstilba apvidū;

2) krūškurvja apvidū (daudzus ribu lūzumus);
3) galvas apvidū.

Iespējami iekšējo orgānu bojājumi.

Bojājumi, kuri rodas, izkrītot no braucoša automobiļa

Izkrišana no vieglā automobiļa biežāk notiek, automobilim avarējot un sāniski veļoties vai iegūstot spēcīgu sitienu pa sānu virsmu.

Pēc frontālas sadursmes pa loga aili var izkrist gan automobiļa vadītājs, gan pasažieris ja viņš nav bijis piesprādzējies.

Izkrītot no automobiļa, cietusī persona vispirms gūst miesas bojājumus no iekšējām automobiļa detaļām (parasti nenozīmīgi miesas bojājumi). Daudz nozīmīgāki miesas bojājumi tiek gūti vēlāk, atsitoties pret ceļa segumu vai kādu citu virsmu. Miesas bojājumu smagumu visvairāk ietekmē automobiļa braukšanas ātrums. Miesas bojājumu lokalizācija atkarīga no ķermeņa daļas, ar kuru cietusī persona nokrīt. Ķermeņa velšanās rezultātā iespējami plaši nobrāzumi.

Mototraumas

Motocikla sadursme ar gājēju

Cietušajām personām (gājējiem) miesas bojājumi parasti rodas no sitiena ar motocikla detaļām. Tā kā sadursmes rezultātā motocikls parasti krīt, cieš arī motocikla vadītājs.

Motocikla izvirzīto daļu primārā iedarbība parasti atbilst bojājumu izvietojumam (augstumam) uz ķermeņa.

Bojājumi no pirmā sitiena lokalizējas ķermeņa lejasdaļā un iegurņa apvidū:
1) asins izplūdumi,
2) sisti plēstas brūces,
3) apakšstilba kaulu lūzumi,
4) iegurņa kaulu lūzumi;
5) iekšējo orgānu bojājumi iegurņa un vēdera apvidū.

Ķermenim atsitoties pret ceļa segumu cietusī persona var iegūt galvas traumu (satricinājumu, galvaskausa kaulu lūzumus u.c.), ķermeņa augšdaļas dažādas traumas (no sasitumiem līdz pat lūzumiem).

Ja motocikls uzkrīt virsū cietušajai personai, iespējami vairāku ķermeņa daļu saspiedumi, kā arī termiski un ķīmiski audu bojājumi.

Ja motocikls ir pārbraucis pāri cietušajai personai, iespējami iekšējo orgānu bojājumi un kaulu lūzumi, taču tie nav tik smagi kā autotraumu gadījumā.

Motocikla sadursme ar šķērsli

Trieciena rezultātā cietusī persona (motocikla vadītājs, pasažieris) vispirms gūst traumas, kuras lokalizējas augšstilbu un apakšstilbu priekšējās un iekšējās virsmās:
1) nobrāzumi;

2) sistas, plēstas brūces;
3) apakšstilba kaulu lūzumi;
4) plēstas brūces dzimumorgānu apvidū;
5) plaukstu mīksto audu bojājumi un kaulu lūzumi.

Pēc trieciena atsitoties pret ceļa segumu vai kādu citu šķērsli, iespējamas šādas traumas:

1) galvaskausa kaulu impresijas vai šķembains lūzums;
2) galvas smadzeņu bojājums;
3) krūšu kurvja traumas.

Cietušajai personai (motocikla vadītājam vai pasažierim) saduroties ar transportlīdzekli, rodas smagas politraumas. Visvairāk tiek skarta ķermeņa lejasdaļa – plašas plēstas brūces, apakšstilba kaulu lūzumi, pēdas vai apakšstilba amputācija.

Ja motocikla vadītājam vai pasažierim ir bijusi galvā aizsargķivere, tad iespējami mazāki ārēji bojājumi (galvenokārt sejas daļā), bet pastāv daudz lielāka iespēja gūt galvaskausa pamatnes lūzumu un smadzeņu stumbra bojājumu, jo inerces dēļ galva tiek vairāk pakļauta rotācijas kustībām kakla skriemeļa apvidū.

Aizsargķiveru izmantošana samazina fatālo galvas ievainojumu skaitu pat 1/3, bet sejas ievainojumu risku par 2/3.

Velotraumas

Galvenokārt tiek gūtas galvas traumas. Visbiežāk tiek skarts galvaskausa paura apvidus. Trieciena rezultātā, krītot no velosipēda, cietusī persona (velosipēdists) var gūt miesas bojājumus arī starpenes apvidū, kā arī citas traumas, kuras var rasties, ķermeņa daļām saskaroties ar ceļa segumu vai citām virsmām – sasitumi, nobrāzumi, lūzumi u.c.

PIELIKUMI